

ნახევარი

საქართველო-აზერბაიჯანის
-სოციალისტური რესპუბლიკის-

5540/8

293

-1919-

იანვარი № 1

ნაკადული

საქმასწავლებლის
ქუთხალი
თბილისი
გეოგრაფიული

წელიწადი 30430. + იანვარი, 1912 წ.

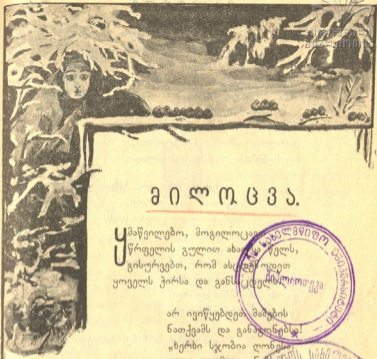
წმ. ნინო ქართველთ განმანათლებელი.

ს ა რ ჩ ე კ ი .

I—წმ. ნინო, ქართველთ განმანათლებელი—სურ.	1
II— <u>მილოცვა</u> , — <u>დექსა აკაკისა</u>	3
III—არ გვიკადრა, —ნინო საკაშაძისა.	5
IV—დუმილი, —დექსა კ. აბაშისძარედასა.	16
V—მხიარული შობა, მოგონება გიმნაზიელისა, —(მო- თხრობა) ად. ზარინის (თარგ.) მ. კლამიაშვიდასა	18
VI—უვნებელი მარგილი, —(იგაგა) ად. მარიაანაშვიდასა	28
VII—ნიკოლოზ ბესარიონის-ძე ლოლობერიძე	29
VIII—მამია გურიელი და მისი პოეზია, —ად. სახანაშვი- დასა.	30
IX—ასტრონომია, —ივ. გამაროქდასა	35
X—საღებავების მაწარმოებელი ცხოველები, —ივ. თ—ძისა.	49
XI—1912 წლის მოკლე მიმოხილვა, ივ. კარბუღაშვიდასა.	55
XII—ნარევი მ. კ—ისა	61
XIII—გასართობი: შარადა, გეოგრაფიული გამოცანა, მგელი, თბა და თივა	63
XIV—„ნაკადულის“ შინაარსი 1911 წ.	65

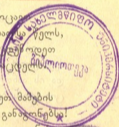
მ ი ლ ო ც ვ ა .

ყმაწვილებო, მოგილოცავთ
 წრფელის გულით ახალსა
 გისურვებთ, რომ ასე
 ყოველს ჭირსა და განსაცდელს

არ ივიწყებდეთ მამების
 ნათქვამს და განაგონებსა!
 „ხერხი სჯობია ღონესა,
 თუ კაცი მოიგონებსა.“

ეს ხერხი მხოლოდ სწავლაა,
 მომავლის გზა და ხილია.
 არც მოიშლება ბრძანებით,
 არც ფულად გასაყილია!

და გვირგვინი-კი სწავლისა
 უფროსად დედა-ენაა,
 მალლიდან მომადლებული,
 კაცთ ზეამყვანი ზენაა.

საქართველოს
აქადემიის

დღეს თუმცა ფერი ეცვალა
 ძველი სიწმინდე იმღვრება;
 მამა-პაპისგან ნაშენი
 ტაძარი მტრისგან ინგრევა;

მაგრამ იმედი, ცის ნიჭი,
 მოდის ნუგეშის მცემლადო, —
 ღიმილით ამბობს: ნუ სტირით...
 ნუ სდნებით ტყვილა ცრემლადო!..

ხან-და-ხან კერა მჭრალია,
 ნაცარიც ვაკივებული,
 მაგრამ თუ იმ ციფ-ნაცარსა
 გამოუჩხრიკე შიგ გული,

იქ ნახავ ობოლ ნაკვერცხალს,
 ძველებურ მხურვალეებითა,
 და ის აანთებს ხელ-ახლა
 ციფ-კერას ბრწყინვალეებითა!

ახალგაზდებო! ნუ მისდევთ
 უბრალო გულის ძგერასა,
 გზას უკულმართად ნუ უჭყვეთ
 მომავალ ბედის წერასა!

ძველ დროს მიმართეთ გარკვევით: —
 იქაც იბოვით ნაკვერცხალს;
 აანთებთ ისევ კერასა
 და გაიბრწყინებთ მომავალს!

აკაკი.

არ გპიკაღრა...

თელმა სოფელმა იცოდა, რომ მოხუც გაბრიელ ბუკაშვილს ნასწავლი შვილი ჰყავდა. მეზობლები დიდის პატივისცემით შეჰყურებდნენ გაბრიელს და მის ცოლს ალათისაც, რომლებმაც სამაგალითოდ გამოზარდეს თავიანთი ერთადერთი ვაჟი. გაბრიელ სამოცდა ათი წლის, თეთრ გრძელ-წვერა, მალალი, დინჯი კაცი იყო; ალათი კი—პატარა, გამზდარი, ფუსფუსა და მუდამ მომლიმარი ბებერი დედაკაცი. ორსავე მოხუცს თავი მოსწონდა სოფელში, რომ მხოლოდ იმათ, მართალია—წვითა და დაგვით, მაგრამ მაინც გამოზარდეს შვილი, რომელიც ახლა ტფილისში დიდად ცნობილი მდიდარი ვეჭილი და განათლებული კაცია. ისინი დარწმუნებულნი ჰიყვნენ, რომ ივლიანეს მჯობი კაცი, არა თუ ტფილისში, მთელ ქვეყანაზედაც არ მოიპოვებოდა; განა სამაგალითო კაცი რომ არ ყოფილიყო, მართალია, შვილი იყო, მაგრამ ასე ეყვარებოდათ მთელ სოფელში პატიოსნებით განთქმულ გაბრიელს და კეთილ ალათის? იმის „დიდ-კაცურ“ ცხოვრებას ამტკიცებდა ისიც, რომ ბევრს სოფელში ჩამოსულს ამბავი ჩამოჰქონდა; ბევრს ახალგაზდა სოფელელს, ქალაქში მოსამსახურედ წასულს, ენახა ივლიანე; ზოგს ეტლში, ზოგს ისე შორიდან ბულვარზე დაენახა, როცა ის თავის ლამაზ ცოლთან ერთად დასეირნობდა; მაგრამ დალაპარაკებით-კი ვერ დალაპარაკებინ, რადგანაც „განა დიდ-

კაცთან დალაპარაკება ასე აღვილი არის“-ო,—დასძინდნენ კინძინი. გაბრიელ ამ დროს სიამოვნებით იღიმებოდა უღელვანთებში და კმაყოფილი ამბობდა: „ღმერთმა ქნას, ღმერთმა ქნას კაი კაცი იყოს; აბა დიდი კაცი რომ არ იყოს და რომ არაფერი ჰქონდეს, თუმანს როგორ გამომიგზავნის თვეში?“ და ცოტა სიჩუმის შემდეგ დაუმატებდა: „მამაშვილობას, რომ წახვიდე, უსიკვდილოდ ნახე, ჩემი ხათრი თუ გაქ, ნახე, დაელაპარაკე, ჩვენი ამბავი უთხარი,—პატივს გცემს, ძმასავით მიგიღებს... მამაშენი და იგი ერთად გაზდილი არიან“.

დიაღ, ყველამ იცოდა, რომ ივლიანე ბუკაშვილი ქალაქში მდიდრულად ცხოვრობდა და ყველას უკვირდა, რომ სოფელში დედ-მამის სანახავად აგერ თორმეტ წელიწადზე მეტი იყო არ ჩამოსულა, და მერე კიდევ რა დედ-მამის,—რომლებმაც იმის გამოსაზრდელად გაყიდეს მთელი საცხოვრებელი,—სახლი, კარი, მიწა-წყალი, და ახლა სამოკდა ათი წლის მოხუცი, თავის ბებერი ცოლით, მოწწულ ფაცხაში სცხოვრობს იმ თუმნის ანაბარად თვეში, რომელსაც ის იქიდან უგზავნის.

დიაღ, სოფლელებს უკვირდათ, გაბრიელს და ალათის კი მძიმე ლოდივით აწვით გულზე ის გარემოება, რომ ამდენი ხანი თავიანთი მზე და მთვარე, თავიანთი ნუგეში ერთად ერთი შვილი ივლიანე არ უნახავთ. მთელ ამ დროს განმავლობაში ერთად-ერთი საფიჭრელი, ერთად-ერთი სანატრელი, დღე-ღამე, ზამთარ-ზაფხული, ძილში და ღვიძილში—მათი შვილი იყო. დღესასწაულების მოახლოვების დროს ხომ ეს ნატვრა და დარდი უსაკეცდებოდათ და იმედი და სასოწარკვეთილება ებრძოდნენ ერთმანეთს მოხუცების გულში. ყოველ საიდგომოდ და საშობაო-საახალწლოდ ელოდნენ შვილს, ნატრობდნენ იმის მოსვლას და ღელავდნენ. ახლაც გაბრიელ და ალათი ისხდნენ თავიანთ დაწულ ფაცხის გვერდით მზის ყურეზე და გაჰყურებდნენ ძირს ფერდობზე გაშლილ, სოფლისაკენ ამომავალ გზას. სოფლის შარა გზაზე არა-ჩვეულებრივი მოძრაობა იყო: ხალხი მიდი-მოდიოდა სანოვაგით დატვირთუ-

ლი და მზიარული;—კიდევ ორი დღე და ახალ-წელიწადი წინასწარმოდება: ყველას ეჩქარებოდა დროთი მოეთავებინა საშინა-დისი და პირნათლად შეხვედროდა დღესასწაულს.

შეეცხოველად ანათებდა, ათბობდა არემარეს და აბრკვეინებდა თოვლით დაბურულ შორეულ მთა-გრეხილს და ახლო-მახლო აქა-იქ ბამბის ქულასავით ხმელ გვიმბრაზე და გატიტვლებულ მიწაზე გაფანტულ თოვლის ნაგლეჯებს. მიდამო შორს მოსჩანდა. დაბლობში მიიკლავებოდა მდინარე. გაბრიელ და ალათი გაფაციცებით აღევნებდნენ თვალს სანავოს, ნავის წინ და უკან სრიალს და დროთი დრო ხენეშოდდნენ. გაბრიელ ჩიბუხს აბოლებდა. ბოლოს ჩიბუხი გამობერტყა, დაიდვა გვერდი და შეხედა ალათის; შუბლი ოდნავ შეეკუმუხვნა, სახეზე სიბრაღელობა გადაურბინა. ალათი იჯდა დაფიქრებული, მოკუნტული და კიდევ უფრო პატარა სჩანდა.

— რა იყო, ალათი, მაინც ელი ივლიანეს? რომ შეიწერა, ვერ ჩამოვალო.

ალათიმ ამოიოხრა, ბაგეები ოდნავ დაებრიცა და თვალეებზე ცრემლები მოადგა.

— კი შეიწერა,—საქვა მან,—მარა ჩვენი წიგნი რომ მიუვიდოდა, რაეა შეითმენდა იმის კაი გული, არ შეესმინა ჩვენი ხვეწნა: უსიკვდილოდ ჩამოდი, თუ მამაშენის პატივისცემა და ჩემი სიყვარული გაქ მეთქი, მივსწერე,—შენ უნახავს ნუ ჩაგვიშვებ საფლავში; მეთქი, და რაეა არ შეგვიბრალებს?

— თუ ასე მისწერე...—საქვა გაბრიელმა, ისევ ჩიბუხი აიღო და გაჩუმდა. გაჩუმდა ალათიც; ორივეს დაავიწყდათ, რომ შარშან ამ დროსაც, შარშან-წინაც, იმის წინაც და კიდევ იმის წინადაც, საიდგომოთაც, საშობაოდაც და საახალწლოდაც სწორედ ამნაირი წერილები მისწერეს. ისხდნენ ჩუმად მიკუნტულნი და სდუმდნენ.

ზევით ორლობეში შალით შეფუთვნილი მოხუცი დედაკაცი და ათი-თერთმეტი წლის პატარა ბიჭი გამოჩნდნენ. ბიჭს ხურჯინი ჰქონდა მხარზე გადაკიდული და დედაკაცსაც რაღაც

მოკრული ბოხჩები ეჭირა ხელში. დაუპირდაპირდამართყნაშა: 0
გაბრიელს და ალათის დედაკაცი, შეჩერდა და მხიარულად
სალამი მისცა.

— ღმერთმა მშვიდობა მოგცეს; საით მიემგზავრები, რო-
დამ? — ჰკითხა გაბრიელმა.

— ქალიშვილთან, აბა ვისთან წავალ. მომწერა, ჩამოდი,
აი კაი დღე ერთად გავტარათო. და მეც აი ერთი კაკალია
ბაღში *) მყავს, მეტი არაფერი გამაჩნია, — მიმყავს და მივალ
ჩემი საგძლით. ღარიბად ცხოვრობენ საცოდავები: დღითა
და ღამით იმათი შესვენება არ არის, ისე მუშაობს ორივე
კოლაქმარი, თვარა კაი გულის-კი არიან; — ფულიც გამომიგ-
ზავენეს საგზაოდ... მარა მე რომ ჩემი ამბავი გავაბი, თქვენ...
თქვენ რას აპირობთ, ხომ არ ელით ივლიანეს?

ალათი თითქოს ახლა გამოერკვა, ოდნავ შეკრთა და შე-
ხედა გაბრიელს. გაბრიელი როგორღაც უხერხულად ილიმე-
ბოდა.

-- ველით, ველით, როდამ, აბა არ ველით, — მიუგო
ალათიმ სწრაფად და ცრემლები ჩუმად მოიწმინდა.

— ეჰ, მართლა!?! კაი გაგაგონოს ღმერთმა, კაი ამბავი
მითხარი. მარა ეგება მე ველარც-კი ჩამოუსწრა. უანგარიშოდ
აკოცე, ალათი, ჩემ მაგიორად, თუ ხათრი გაქ. უთხარი: დედა-
შვილობის გამჩენმა ღმერთმა ტკბილად შეგარგოს ჩემი ნაქმო-
ვი ძუძუ თქვა და შენი შვილი-შვილები ბაჩვენოს თქვა ისე
გამეხარდება იმის ჩამოსვლა, ვითამც ჩემი საკუთარი შვილი ჩა-
მოსულიყოს... მშვიდობით, — ღმერთმა მხიარული კალანდა **)
გაგიტენოს .. მეჩქარება სადგურზე, არ დამიგვიანდეს...

— მშვიდობით, ღმერთმა მშვიდობის მგზავრობა მოგცეს.

— კესარიას აკოცე ჩვენ მაგიერ.

— მაღლობელი ვარ...

*) შვილის-შვილი.

**) ახალი წელიწადი.

მოხუცი დედაკაცი გაეშურა თავის გზაზე.

ჩვენი მოხუცები-კი ისევ ისე ისხდნენ.

— შეუდგეთ ჩვენს სამზადისს: გოჭი დავკლათ, ქათმე-
ბიც...

— შეუდგეთ, — როგორღაც სასოწარკვეთილებით გააწყვე-
ტინა ქმარს სიტყვა ალათიმ, — აგუნაიც *) გადავიძახოთ არა? .
ქათმებსაც გაუშვებ, გოქსაც. არაფერი აღარ მინდა, თუ ერ-
თად ერთ ნაკვეთ-ნაწყვეტავი შვილის ნახვა არ მელირსება...

— შენ ისე ამბობ, ვითომ მე ვიყო დამნაშავე, ალათი, —
უთხრა გაბრიელმა ნელის ხმით, გულმტკივნეულად და თავი
ჩაიხუნა. ალათის შერცხვა თავის საყვედურისა და დახარა თავი,
მაგრამ ერთბაშად წამოდგა და ჩქარის ნაბიჯით, მკვირცხლად
შევიდა ფაცხაში. გაბრიელმა ჩიბუხის ბოლებით გააყოლა
თვალი და შემდეგ ისევ გაჰხედა სანავოს. ცოტა ხნის შემდეგ
ალათი ისევ სწრაფის ნაბიჯით გამოვიდა გარედ; თვალები უბ-
რწყინავდა და ანაოკებული სახე როგორღაც უცნაურად ული-
მოდა.

— ბერო კაცო, იცი... გამიგონე... იმისთანა რამე უნდა
გითხრა... — დაიწყო მან აღელვებით, ნაწყვეტ-ნაწყვეტად, — კი
არ გაგიკვირდეს...

გაბრიელ შესცქეროდა დაკვირვებით და არ იცოდა რა
ეფიქრა.

— იცი? მოდი ჩვენს წვეილეთ შვილთან... აღარ შემიძ-
ლია უნახაობა...

— რაიო? — გააწყვეტინა გაბრიელმა, — თბილის ქალაქს წე-
ვიდეთო... რას ამბობ?..

— კი, კი, — ჩემი სიცოდვე თუ გაქ, და... შენც ხომ
იტანჯები, შენ საცოდვავო... ვერ გატყობ თუ? თუ იგი ვერ
ჩამოვა, ჩვენ მაინც წვეილეთ? ბალანაიც გავახაროთ და ჩვენც
გავახაროთ. აი კაი დღე ერთად გავატაროთ... კი, კი, — მე
ახლავე სამზადისს შეეუდგები.

*) საახალწლო სიმღერა გურიაში.

— რას ამბობ, დედაბერო, სათბილისო ფარა *) სად ხვდებიან მანც რას გვეყოფოდა; მარა ხუთი მანათი სიძეს რომ მივეცი, დაგაფიწყდა?..

— არა, არა, ფარა კი გვაქ... ზანდუკში რომ გვაქ შენახული, იქიდან ამოვიღოთ,—ცოტა არ იყოს გაუბედავად, მაგრამ სწრაფად წარმოსთქვა აღათიმ და შეშინებული შეაქტერდა გაბრიელს.

გაბრიელ ერთ წუთს ჩუმად იყო, შემდეგ ერთბაშად წამოდგა, ისე რომ ჩიბუხიკი დააფიწყდა და ძირს დავარდა, და უფრო განცვიფრებული, ვიდრე გაჯავრებული შესცქეროდა თავის მოხუც ცოლს.

— რას ამბობ, დედაბერო, გაგიყდი?! სამარხი ფული დავხარჯოთ!?. აბა არ გრცხვენია, რა სთქვი მაგი, ა?.. არ მოველოდი ამ სიბერის დღეს ამას შენგან...

აღათი ერთბაშად აენტოა:

— შენ ასე ხარ: არ მოველოდი, ნეტაი რას მოველოდი? პურ-ხავი ხარ: გეზოგება შვილის სანახავად ფულის დახარჯვა; არც ბალანაი გეცოდვება, არც მე!.. — აღათიმ შეხედა ქმარს და შეკრთა, იგრძნო თავის საყვედურის უსამართლობა; შერცხვა: მიხვდა, რომ რალაც საშინელი სისულელე სთქვა, — მოიკუნტა, კრემლები წამოსქდა თვალთავან და პატარა ბავშვივით მწარედ აქვითინდა.

— აბა რა ვქნა: თორმეტი წელიწადია ასე ვიწვი და ვიტანჯვი... არ მინდა სამარხი; ჩემი სამარხი დავხარჯოთ, შენი იყოს, — ხელს ნუ ვახლებთ. ვინმე სამადლოდ დამმარხავს, თუ ივლიანე არ დამმარხავს; მიწას ზეიდან ხომ არ დამტოვებენ... ბალანაიც გაიხარებს: ვინ იცის რავე ვენატრებით და იტანჯება უნახაობით.

გაბრიელ საყვედურით, მღუმარედ შესცქეროდა ცოლს და ხმას არ იღებდა. აღათისთვის ცხადი შეიქნა, რომ მისი გან-

*) ფული.

ზრახვა დასავგომბა, რომ სამარხი ფულის დახარჯვაზე დასაჯდომელი იყო, გაბრიელ ამაზე თავის დღეში არ დასთანხმდებოდა, და ნელის ნაბიჯით, შერცხვენილი ისევ წავიდა ქობისაკენ.

გაბრიელ კი ისევ დაჯდა და ისევ დაიწყო თამბაქოს წევა: მოსწევდა ჩიბუხს, დაბერტყდა, გამოიძრობდა წელიდან გრძელ, წითელ ქისას, ამოიღებდა თამბაქოს, დასრესდა ხელის გულზე, გაავსებდა ჩიბუხს და ისევ გააბოლებდა. ამნაირად იჯდა დიდხანს და აღელვება თანდათან უფრო დამშვიდებულ გამომეტყველებად ეცვლებოდა.

„სამარხი ფული დაეხარჯოთ... ოცი წელიწადია იმას ვინახავ, და ახლა დაეხარჯო? პურ-ხავი“... მეზოგება“... — ბუტ-ბუტებდა ის დროთი-დრო, ოდნავ გასაგონად. სახეზე სევდა ეხატებოდა; მიმქრალი თვალები თითქოს ოდნავ უბუტუტავდნენ; თეთრი წვერი როგორღაც უცნაურად ეჭირა ცალ ხელში. შემდეგ სრულიად მიუჩნდა და დიდხანს იჯდა გაქვავებულივით. ბოლოს იმისმა სახემ გარკვეული შესახედაობა მიიღო; ადგა, ახალუხი გაიბერტყა და ფაცხაში შევიდა. კერასთან ცეცხლის პირას იჯდა ალათი. მოხუცი ქალი პატარა თავით ხელებს დაყრდნობოდა და ნელა ტიროდა, — უბილხო ბაგეები უთრთოვდა, ქმრის შემოსვლაზე არ განძრეულა. გაბრიელ მივიდა, დაადვა თავზე დროსა და შრომისაგან დაკორძებული ხელი და ნელის ხმით, თანაგრძნობით უბრა:

— დედაბერო, ალათი, შენ მართალი ხარ, საცოდავო... დავიტანჯეთ... წვევიდეთ, ვნახოთ ჩვენი ერთი კაკალი ბაღანი: იგიც გავაზაროთ და ჩვენც გავიზაროთ. ღმერთმა ხომ იცის, რომ სიკეთე მინდობდა. შენი და ჩემი სამარხი ფული ჩემი ოფლით ნაშოვნია: მინდოდა ორივე ამ ჩემი ოფლით დავმარხულიყავით... იმიტომ უფრთხილდებოდით. ახლა ხომ აღარ შემიძლია შოვნა... მარა სულერთია, — შეილი დაგემარხავს...

— ეჰ, მართალს ამბობ? — შეჰყვირა ალათიმ და თვალის უმაღლესად, თითქოს თხუთმეტი წლის ქალიაო, ზეზე წამოხ-

ტა, — მართალს ამბობ?.. ცოცხლითაი ცხონდები ჩემი მადლით. — მეტის ბედნიერებით სახე გაუცოცხლდა, თვალები გაუბრწყინდა, სწრაფად მოეხვია მოხუც ქმარს და მხარზე აკოცა. გაბრიელ იღიმებოდა.

— აბა შეუდექი ახლა სამზადისს. მე მაქჩაველ ერთს ლაზარესთან: შევიტყობ როდის გადის მატარებელი, და ხვალვე გაუდგმეთ გზას. ისე უნდა წვეიდეთ, რომ დილაზე ვიყოთ ქალაქში.

— ახლავე, ახლავე ხაჭაპურებს დავაცხობ; ჯანჯუბებს*) ჩამოვიღებ სხენიდან, ტკბილის კვერსაც. ქათმებს უნდა გამოყვანა ძარიდან... — ფუსფუსებდა ალათი.

II.

მეორე დღეს, თუმცა მატარებელი ღამე გადიოდა სადგურიდან, მზე ჯერ კიდევ მაღლა იყო, როცა გაბრიელ და ალათი გამოვიდნენ თავიანთ ქოხიდან და დაკეტეს კარი. გასაღები მეზობელ მოხუცებულ ქალს მიიბარეს, რომელიც ლოცვა-კურთხევით, აღერსიანად ისტუმრებდა:

— ღმერთმა მშვიდობის მგზავრობა მოგცეს... ჩემი გაგზანილი ჯანჯუბების მიცემა არ დაგაეიწყდეს ივლიანება, ალათი. ჩემ მაგიერად მიეცი ხელში და აკოცე; უთხარი, ერთი რატომ არ ჩამოდი თქვა.

— კი, კი, — აბა არ ვეტყვი. დროი არა აქვს: დიდი საქმეები აბარია, თვარა არ ჩამოვიდოდა?.. — ამბობდა ალათი და იკაპიწებდა კაბას თავშალს ქვეშ. გაბრიელს მხარზე დიდი, სანოვავით გატენილი, ჭრელი ხურჯინი ჰქონდა! გადაკიდული, ტანზე ნაცრის ფერი ჩოხა და ფეხებზე — წულა-მესტები ეცვა; თავზე ყაბალახი ეხურა, თეთრი დიდი წვერი მარაოსავით გაშლოდა გულზე და ცოტათი წახრილი მიდიოდა. ალათისაც ბოხჩა ეჭირა ხელში და მხარზე თავის „პოლსაპოცეები“ გადაეკიდა;

*) ჩურჩხელებს ეძახიან გურიაში.

ფეხზე კი ოჩაფეხები *) ეცვა; შეჩვეულიც იყო და სასიარულოდ შეხერხებაო, ამბობდა. მიდიოდა მზიარულად, გამოცოცხლებული და ვაცინებული. ქვევით ორღობეში რომ ჩავიდნენ, ერთი სახლიდან ქალი გამოვიდა, თან რამოდენიმე ბავშვი გამოჰყვა და გამოეგებნენ მგზავრებს.

— გაბრიელ, მიბრძანდებით? — კი არ გეწყინოს, და ერთი პატარა საჩუქარი უნდა ვაგატანო ივლიანესთან.

მან ფრთხილად გაშალა ჩვარში შეხვეული კარგა მოზდილი, ერთის მხრით ფერადი მძივით ნაქარგი და მეორე მხრით კი ოთხი ფერადი აბრეშუმის ნაჭრისაგან შეკერილი დად-ფოჩიანი ქისა.

— ძმასავით მიმანია, ღმერთმა კი იცის, რვაი წელიწადია შენახული მაქვს მისთვის... ჩემ მაგიერად მიუტანე: უთხარი, მენიკამ გამოგიგზავნა თქვა; ვიცი ვიამება, ჩემო ივლიანე, ნახელაობით გიგზავნი თქვა; და-ძმობის გამჩენმა ღმერთმა დიდხანს ვაცოცხლოს და შენი კაი დედ-მამა ვაცოცხლოს თქვა...

— მეიტანე, ნენავ-შვილო. ამისთანა კაიც რომ არ იყოს, შენი ნახელავი მაინც ნამეტანი გაუბარდება...

— გაბრიელ, რავა გეკადრება... ვერ დამიძახე; ახლა ამ ხურჯინს შენ ვაგატან, მე ვერ ჩავიტან სადგურზე? — ეუბნებოდა მეორე ეზოდან გამოსული ახალგაზდა გლეხი გაბრიელს. გაბრიელს არ უნდოდა მიეცა, მაგრამ ახალგაზდა არ მოეშვა, გამოართვა და წაუღო ხურჯინი. შეზობლები, ვინც სახლში იყო და დაინახეს, დიდის ხალისით ეგებებოდნენ და გზას ულოცავდნენ მოხუცებულებს; ისინიც სახე-გაბრწყინებულნი, ბედნიერნი მიეშურებოდნენ თავიანთ ერთად ერთ ნუგეშ და სიხარულ შვილისაკენ.

სადგურზე ჩასვლისას ალათიმ ოჩაფეხები გაიხადა და ჩაიცვა თავის „პოლსაპოყები“. აიღეს შესამე კლასის ბილეთე-

*) ხისაგან გაკეთებული ფეხსაცმელი.

ბი და როცა მატარებელმა ჩამოიარა, ჩასხდნენ და თბილისისაკენ.

გაბრიელს და ალათის თავიანთ მახრის ქალაქის გარდა ქალაქი არ ენახათ და თბილისის შესახებ არაფითარი გარკვეული წარმოდგენა არ ჰქონდათ; ამიტომაც მეორე დღით, როცა თბილისს ჩავიდნენ და სადგურზე ჩამოხტნენ, აღარ იცოდნენ საით და როგორ წასულიყვნენ. არავინ არაფითარ ყურადღებას არ აქცევდა; პირ—იქით, რამოდენიმეჯერ ხელიც კი ჰკრეს და გააგდეს, გზაზე ნუ გვიშლით, იქით წადითო. უკვირდათ და თან თავზარსა სცემდათ ეს ამოდენა ხალხი, ხმაურობა, ფუსფუსი და ღრიალცელი, ეტლებისა და ტრამვაის გრიალი,—და შეშინებულნი ხან აქეთ გარბოდნენ, ხან იქით აწყდებოდნენ და ხან ერთს, ხან მეორეს ეკითხებოდნენ: „სადა სდგას ჩვენი შვილი, ივლიანე ბუკაშვილიო?“—ზოგს აცინებდა ეს კითხვა, ზოგიც კი გულგრილად ეუბნებოდა, არ ვიციო.

— არა, რა უზრდელი ხალხი ყოფილა, შენი პირიმე!.. — ჰკვირობდა ალათი.

ბოლოს ერთი ქალი გაჩერდა და ჰკითხა:

— ვის ეძებთ, მოხუცო?

— შვილს, ჩვენ შვილს; სანახავად ჩამოვედით სოფლიდან. ივლიანე ბუკაშვილია, სახელოვანი კაცია, ქვეყანაში ცნობილი.

ქალს ოდნავ გაეღიმა.

— სადა სდგას, რა ქუჩაზე, არ იცით?

— რა ქუჩაზე, პოო: ანდრეში რომ გვაქ, ალათი, იგი უნდა ვაჩვენოთ.

გაბრიელმა გადმოიღო ძირს ხურჯინი და კარვა ხნის ძებნის შემდეგ უბიდან ამოიღო ქალაღლი, სადაც ადრესი ეწერა.

ქალმა წაიკითხა და უთხრა:

— ოჰ, ეს ქუჩა აქედან შორს არის. აი ამ გზას დაადექით, იარეთ, იარეთ სულ პირდაპირ და ხიდს შეხედებით:

ხიდის თავში დიდი რკინის კაცია, ძველი, — მაშინვე შეაჩვენებოდა
 აი იმ ხიდზე გადიოთ, იქ დიდი ბალია; ბალი აიარეთ, დიდ ქუ-
 ჩაზე ახვალთ, იქ იკითხეთ, და გასწავლიან: იქიდან შორს
 აღარ არის... ქალაქი აჩვენეთ.

— მაღლობელი ვარ, შენ გაცოცხლა ღმერთმა,

გაბრიელმა ისევ წამოიკიდა ხურჯინი და გასწია წინ შუა
 ქუჩაში, აღათიმაც ამოიკარწახა კაბა და გამოუდგა უკან ქმარს
 თავის ბოხხით ხელში. საშინელი ტალახი იყო. ზევიდან
 თოვლ-ქყავი მოდიოდა. ტრამეის წყარუნი და ეტლების გრი-
 ალი უშლიდა იმათ სიარულს; ტალახი ეშხაპუნებოდათ და
 თავით-ფეხამდე ტალახით დაწინწკლულები იყვნენ, მაგრამ
 მაინც ყოჩაღად და მხიარულად მიიბიჯებდნენ ტლაპოში;
 ვერც-კი ამჩნევდნენ, რომ ქვაფენილებზე მოსიარულე აუარე-
 ბელ ხალხში აქა-იქ ზოგიერთები ჩერდებოდნენ, ერთმანეთს
 იმათკენ აჩვენებდნენ და ხარხარით ამბობდნენ:

— შეხედე, შეხედე, სოფლიდან ჩამოსულები არიან, შუა
 ქუჩაში რომ მიბმანდებიან... ხურჯინს უყურეთ, ხურჯინს!

მხოლოდ ერთხელ დაისვენეს ქვაზე ქუჩის პირას, ამო-
 იღეს მკვადი და ყველი და დანაყრდნენ. დაათვალიერეს, ხომ
 არ გაფუჭდა ბაჭაპურები და მსუქანი ქათმები, ხურჯინ-
 ში ერთად ჩაწყობილიო, და ისევ გაუდგნენ გზას. თუმცა იმ
 ქალმა უთხრა: რკინის კაცს ნახავთო, მაგრამ, სანამ იქამდის
 მივიდოდნენ, კიდევ მრავალჯერ იკითხეს.

უკვე მოსალამურდა, როცა იმ ქუჩას მიადწიეს, სადაც
 ივლიანე სკხოვრობდა.

ნინო ნაკაშიძე.

(დასასრულია აქნება).

ღ უ მ ი ლ ი.

ა

აღაღმა მთამ საახალწლოდ
ტანს ჩაიკვა მიტკლის კაბა;
ხმა გაკმინდა მთის ნიაფმა,
უხმოდ ხევში გაინაბა.

ვერ გალალა ადრინდულად
მთების იქით თეთრი ნისლი;
მთის შიკრიკის მოლოდინში
უძრავად სდგას მწვანე ისლი.

ბ

ეძინება ტკბილად მინდორს,
კლარა მთას ეძინება;
თოვლის ფიფქი მოცქრიალებს, —
მძინარ მთა-ბარს ეფინება.

დაავიწყდა ნაკადულსაც
ქრელ კენჭებზე კისკას-რბენა;
დამუნჯებულ, გაძარცულ ტყეს
აღარ ესმის ფრინველთ სტვენა,

არც ყვავილთა ამოფშვენა,
 მუშკ-ამბართა აღმა კვევა,
 მხოლოდ ხედავს, ფრთხილი ნისლი
 გოლიათ მთას ვით ეხვევა.

ვ

დახოცილა თითქოს მთები,
 მიტომც ასე შესუდრულა:
 ვერცხლის ჯილა თავს უმშვენებს;
 ხედავ, — ცაში აზიდულა.

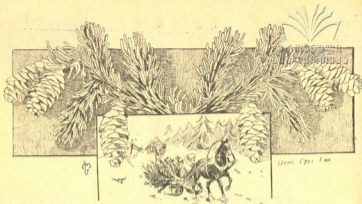
მარმარილოს ღრუბელით კოშკი
 ცის კიდურზე დაკიდულა,
 ვერც გააჩვენებ — რომელია
 მთის წვერი, ან ღრუბლის ქულა.

ღ

სიჩუმეა ყოველი მხრით:
 ვიშ ქალარა ღმერთებს სძინავს, —
 — ეს ვისია თეთრი რაში,
 გათოშილი ოდნავ ფშვინავს;
 დუმილია მასზე მჯდომი,
 უღარდელად რო დაფრინავს.

ქ. აბაშისპირელი.

მხიარული შოგა.

მოგონება გიმნაზიელისა

(თარგმანი).

ლევანდელი საშობაო უქმეები მოწყენით უნდა გამეტარებინა.

ჩემი მშობლები მთელის ოჯახობით პეტერბურგში ცხოვრობდნენ ამ ზამთრობით და მხოლოდ მე ვიყავი ვილნოში, რადგანაც აქაურ გიმნაზიაში ვსწავლობდი. ვცხოვრობდი ღარიბ მესაათესთან პატარა ოთახში.

დღესასწაულებში ამხანაგები ყველანი წავიდ-წამოვიდნენ თავიანთ მშობლებთან ან ნათესავებთან.

ვილნოში მე ნაცნობი ოჯახები არა მყავდა, ვიყავი მოწყენილი და არ ვიცოდი, უქმეები როგორ გამეტარებინა.

განსაკუთრებით ვიგრძენ მარტოობა ოც-და ოთხ ბერს სალამოთი, შობა ღამეს. მოხუცებული და მარტოხელი მესაათე, ჩემი სახლის პატრონი, ამ სალამოთი წავიდა თავის გათხოვილ დასთან, სადაც თავი უნდა მოეყარათ ყველა მათ ნათესავენს.

სახლში დავრჩით მე და მოსამსახურე ანეტა.

საწერ მაგიდაზე აბაყურ-ჩამოფარებული ლამპა იდგა. მაგიდა კარგად იყო განათებული, ოთახს-კი მკრთალი შუქი ეფინებოდა.

მეორე ოთახში გაისმოდა სხვა-და-სხვა ჯურის საათების კაკა-კუკი და დაგა-დუგა.

ყოველივე ეს. მეორე ოთახში ხმაურობა, ანეტას უმოწყალო ხმით გალობა და ოთახში მკრთალი შუქი—მიორკეცებდა დარდსა და მოწყენილობას.

—ახლა ჩვენებს შობის ხე ექნებათ გაჩაღებული, —გამივლვა ფიქრმა.

—თუმცა ისეთი პატარა აღარა ვარ, შობის ხეს შევხაროდვ, მაინც სასიამოვნოა გაჩაღებულ შობის ხისა და მხიარულ ბავშვების ყურება... საშობაო საჩუქრის მიღება! მართალია, ფოსტით ათი მანეთი მივიღე მშობლებისაგან საშობაოდ, მაგრამ ფული საშობაო საჩუქრის მაგიერობას ვერა სწევდა.

— შობის ხეს მოჰყვება ვახშამი, განვაგრძობდი მოგონებას, —თევზი, ცხრა-წვეწა, სხვა-და-სხვა ხილეული, წანდილი, და სალამო დამთავრდება მკითხაობით. მე-კი აქ ვშმაკივით ვარ გამომწყვდეული.

და თუმცა იმ ეამად 16 წლის ახალგაზრდა ვიყავ, მაინც კინალამ არ ვიტყვი.

იქნება ცოტაც რომ დამცლოდა, კიდევ მეტირნა. უცბად შესწყდა ანეტას ლაღადი, მოისმა კარების ჭრიალი და ერთ წუთის შემდეგ ჩემ ოთახში თავი შემოჰყო ჩემმა ამხანაგმა დრევეუსკიმ.

ჩვენ დავმობილდით მესამე კლასში და შემდეგ ჩვენ დავშორებულვართ ტრთმანეთს გიმნაზიის გათავებამდე.

საშინლად გამეხარდა იმისი მოსვლა და გადამავიწყდა მარტოობა.

III

— უქმეებში შინ არ წასულხარ? — შევეკითხე დრევეუსსკის.

— როგორცა ჰხედავ! — მიპასუხა. მამაჩემმა შემომითვალა, პეტერბურგიდან 22 დეკემბერს ჩამოვალ და ერთად წავიდეთ შინაო. ახლა-კი დეპეშით მატყობინებს, რომ მალე ვერ ჩამოვა. მე მაინც გადავწყვიტე მოუცადო. დავრჩი, მაგრამ საშინლად მოწყენილი ვარ! შენა?

— მე ნულარა მკითხავ!

ორივენი გაეჭმდით. კედელს იქით საათებს გაჰქონდა რაკა-რუკი. სამხარეულოში გაისმოდა ანეტას სიმღერა. გაჩუმებულები ვიწეკით მე ჩემ საწოლ ტახტზე, ის დივანზე.

— როგორცა ვხედავ, ყველგან მოწყენილობაა, მაგრამ ჩვენს სახლში გადამეტებული. ის ვეებერთელა ოთახები დაცარიელებულია. მხოლოდ ჩვენი მიხეილა დააფრატუნებს შიგთავის უშველთებელ წალებს და მოჩვენებას მაგონებს. იმისმა ეფემიამ სადღესასწაულო სუფრა გამიმართა, მე კი გამოვებარე.

— კარგად მოქცეულხარ!

• ამასობაში ანეტამ სამოვარი გამართა და ჩაის სმას შეუდევით. ანეტამ ვალობას კიდევ არ უღალატა და სამხარეულოდან შეგვაქცევდა თავის წრიბინა ხმით.

— იცი რა გითხრა? — წამოიძახა უცბად დრევეუსსკიმ და სახე გაუბრწყინდა — მოდი და კლიჩკოს ვეწვიოთ. მე იმასთან დაპატიებული ვარ, ოც-და შეიდამდე იმასთან გავატაროთ დრო და შემდეგ დავბრუნდეთ. ოც-და რვაში მამაჩემი ჩამოვა და სამთავენი ჩვენსა წავიდეთ. როგორ მოგწონს ჩემი აზრი.

— არ შევავიწროვებთ?

— რას ამბობ? — როგორც ის ლაპარაკობს, უნდა იყვნენ. ერთხელ ხომ არ დაუპატიჟნივარ?! მგონია, გაუხარდება ჩვენი მისვლა.

დრევეუსსკი ლაპარაკში მომხიარულდა.

— ვინაა გადარჩა კლიჩკოს, რომ არ დაეპატიჟნოს, — უპასუხე მე. — მეტად გულ-უხევი ახალგაზრდაა!

— ნამდვილი პოლონელია! — სთქვა დრევეუსსკიმ და გაიცინა. — მაშ ასე, ეს კარგი მოვიგონე, იმედია, უარს არ მეტყვი წამოსვლაზე.

დრევეუსსკიმ სტაქანი დასცალა და ფეხზე წამოდგა.

— შე არაფერი მაქვს საწინააღმდეგო, თუ ორივენი წავალთ; მარტო-კი ვერ გავებდავდი.

— ჩემი აზრიც ეგ არის. მაშ, როდის მივდივართ?

— ხვალ დილით. გზა იცი?

— სადგური ოლვენიკი, მეტი არაფერია საქირო, მივაგნებთ, — სთქვა დრევეუსსკიმ და ქუდს ხელი წამოაფლო. — ახლა-კი შშვიდობით! მაშ, ხვალ დილით?

— ხვალ დილით, დავეთანხმე მე და ამით გავშორდით ერთმანეთს.

IV.

ჩვენი კლასი ოდნავ განირჩეოდა სხვა კლასებისაგან. ჩვენ „ფრანტები“ ვიყავით. კოპწიაობას თავის და უნებურად შეგვაჩნია ყველას საყვარელმა დრევეუსსკიმ და ობრიენდე-ლიასმა.

ეს ყმაწვილები ყოველთვის უნაკლულოდ იყვნენ ხოლომე ჩაცმულები. ხშირად საკუთარ ეტლით მოდიოდნენ სასწავლებელში. მათი სისუფთავე და კოპწიაობა გვაიძულებდა ჩვენც მიგვექცია ყურადღება ტანისამოსისთვის. მეტად გულხალვათად ვხარჯავდით ჩვენს მცირე გროშებს ჩაცმა-დახურვაზე.

ზემოდ დასახელებულ ყმაწვილებს ჩაცმა-დახურვით თითქმის უთანასწორდებოდა კაზიმირ კლიჩკოც, რომელიც კლას

ში მეორე წელიწადს იჯდა, იყო ლამაზი, შეგვერემანე ყვანილი ტანის ყმაწვილი. ახლად აშლილი უღვაშებით მართლა მეტად კოპწია რამ იყო.

გამოსცილდებოდა თუ არა გიმნაზიის კარებს, თვალეზზე „პენსნეს“ გაიკეთებდა. ფულსაც თავისუფლადა ჰხარჯავდა; მანეთს ფულს არ ეტყოდა, იქებდა მამულს.

— ერთხელ მეწვიეთ როდისმე. სასახლე დიდი გვაქვს, არ შეგვაფიწროვებთ თქვენის სტუმრობით. მშენებელი სანადირო ადგილები გვაქვს, თოფები, ცხენები, მწვეარ-მეძებრები—ყველაფერი მოიპოვება ჩვენს სახლში, — გვეტყოდა ხოლმე კლიჩკო. ტრაბახით და თან სიამოვნებით შეუშტვენდა.

— აი ადრესიც. სადგური ოლკენიკი, კლიჩკო. როცა მოდიოდეთ, დეპეშა დამიკარით და ცხენებს დაგაბვედრებთ სადგურზე.

იმის ლაპარაკს ყოველთვის კვებნის და ფაფხურის კილო ჰქონდა.

დაურიდებელი ზაბლოცკი ხშირად გააწყვეტინებდა ხოლმე ხმას.

— გირჩევიან ისე იქცეოდე, რომ გვარი ამაყობდეს შენით და არა შენ გვარიშვილობით, — ეტყოდა ხოლმე.

დრევეუსკი და ობრიენდე-ლიასიც დასცინოდნენ კლიჩკოს ტრაბახზე, მაგრამ კეთილი სათნოიანი კილოთი.

კლიჩკო ტყუილების ლაპარაკის დროს პოეტურ აღმაფრენას ეძლეოდა.

— კლიჩკო... ჰკითხეთ რომელსაც გსურთ ლიტვინს. ვინ არ იცის ეს გვარი?

— აი, მაგალითად, მე არ გამიგონია, — ჩაურთავდა სიტყვას ზაბლოცკი ლაპარაკში.

კლიჩკო ზიზღით შეიშმუშნავდა მხრებს და, ვითომ არც კი გამიგონიაო, განაგრძობდა ტრაბახს.

სხვაფრივ კი კარგი ყმაწვილი იყო: კეთილი, გულადი,

კარგი ამხანაგი. აი ამ კლიჩკოსთან წავედით მე და სხვებიც და შობა დღეს.

V.

ვაგონში ცხელოდა. პალტოები გავიხადეთ; სკამებზე წამოვწექით და მხიარულად ვლაზლანდარობდით.

— რა კარგი მოიგონე, სტას, კლიჩკოსთან წამოსვლა, დავიწყე ლაპარაკი. საშინლად მოწყენილი ვიყავი და მარტო-კა არსად არ მიმწევდა გული.

— გაუკვირდება კი ჩვენი ნახვა!

— გაუხარდება. ხომ იცი — კვებნა უყვარს და ახლა დრო და საშუალება ეძლევა ტრაბახისა. ყველაფერს გაზვიადებით წარმოგვიდგენს.

— თუ იცი, დები ჰყავს თუ არა?

— არ მახსოვს.

ასე ვლაზლანდარობდით მატარებელში. ჩვენს ვაგონში მხოლოდ რამდენიმე კაცი იჯდა. ერთ პატარა სადგურზე კარი გაიღო, ვაგონში სიცივისაგან შეკუმშული ორთქლი შემოვარდა და თან შემოჰყავდა ერთი ახოვანი კაცი, რუბ ტყავში გახვეული, ყაბალახით ჰქონდა თავი შებორბლილი, ასე რომ კაცს დიდს კვახს მოაგონებდა.

მგზავრმა თავისუფლად ამოისუნთქა, ჩვენ გვერდით სკამზე საგზაო ბარგის პარკი დააგდო, თავიდან ყაბალახი მოიხსნა და ტყავი გაიხადა.

ყვითელ ახალუბში უფრო წარმოსადგვი, ბრგე კაცი გამოჩნდა და ჩვენ უნებურად გაუცინეთ, როცა იმან ღიმილით შემოგვხედა.

— ზორბა ყინვია! — სთქვა უცნობმა: — ვიდრე სადგურზე მოვიდოდე, მეგონა გავიყინებოდი. — აქ გახსნა პარკი და ამოალაგა საუზმე. ჯერ ბოთლი მოიყუდა და შემდეგ მადიანიდ შეექცა საუზმეს.

— არ ინებებთ, ყმაწვილებო? კარგი არაყია.

ჩვენ მადლობა გადაუხადეთ და არაყზე უარი განვაცხადოთ. აი ძებვი ინებეთ, შინაური გაკეთებულა.

ჩვენ კიდევ უარი განვაცხადეთ. ახლა კი უცნობს წყენა დეტყო სახეზე.

— მაშ ნაზუქი ინებეთ, კარგი ნაზუქია, შინაური, ჩემი ქალის გამოცხობილი.

მეტი უარი უხერხული იყო.

პარკიდან ნაზუქი ამოიღო.

მიირთვით, მიირთვით! პარკში ბევრი მაჭვს კიდევ. მე კი ბოდის ვიხდი თქვენთან, ჩიბუხი უნდა გავაყეთო. ამ სიტყვებით ახალუხის კალთა გადიწია და განიერ შარვლის ჯიბიდან ამოიღო ქისა და ჩიბუხი. ერთ წუთს შემდეგ მთელი ვაგონი მოიცვა მწარე თამბაქოს ბოლმა.

— ალბად შინისკენ მიემგზავრებით, ყმაწვილებო? — გვკითხა უცნობმა.

— არა, — უპასუხა დრევეუსკიმ, — სტუმრად მივდივართ დროს გასატარებლად.

გოლიათმა თავი დაიქნია.

— კარგია, დღესასწაულები კაცმა მზიარულად უნდა გაატაროს. — შორს მიბრძანდებით?

— ოლკენიკში.

— ოლკენიკში? ხა-ხა-ხა! მეც ოლკენიკში მივდივარ.

ქალაქში მიბრძანდებით თუ ვინმე მემამულესთან?

— მემამულესთან, კლიჩკოსთან.

ერთ წუთს ისე მეგონა, მოლაპარაკეს თამბაქოს ბოლმა სუნთქვა შეუხუთა მეთქი: ჩიბუხი ხელში გაუშეშდა, თვალები გაუშტერდა და სისხლით აევსო.

— მემამულე კლიჩკოსთან? — წარმოსთქვა ბოლოს და, როგორც იყო, სული მოიბრუნა.

— დიად, იქნება თქვენც იცნობთ? სადგურიდან შორს ცხოვრობს?

— გოლიათმა თავი დაიქნია.

— ვიცი, ვიცი! ორის საათის სავალი გზა იქნება. ჩვენ ნასიამოვნები ვიყავით, რომ შევხვდით ასეთ კაცს; გზაც იცოდა და ჩვენი მგზავრიც იყო.

მინდოდა მეკითხა რამე კლიჩკოვებზე და გამოველაპარაკე გოლიათს.

— მიბრძანეთ, თუ ღმერთი გწამთ, კლიჩკოვები ცნობილი გვარის მემამულენი არიან?

— ოჰ, კლიჩკოვებს ყველა იცნობს! კლიჩკოვები... აქ უცნობმა ხელი მალლა აიღო, დიდი გვარიშვილები იყვნენ! დიდებული თავადები! თვით მეფე კადრულობდა მათთან სტუმრობას.

— კაზიმირისაგან ჩვენც აგრე გაგვიგონია... კაზიმირი ჩვენი ამხანაგია.

— მგონია მხიარულად გავატარებთ დროს, — დაუმატა დრევეუსსკიმ.

უცნობს ცოტა ხანს კიდევ რაღაც დაემართა. თითქოს თამბაქოს ბოლმა კიდევ სუნთქვა შეუკრთო და შემდეგ კი საშინელი ხარხარი ასტება.

— აი, სასაცილო ამბავი! აი კომედია! — წამოიყვირებდა ზოლმე, როცა სიცილს შეიკავებდა; სულს მოიბრუნებდა და ისევ ჩაკაკანდებოდა.

— ნეტა ვიცოდე, რაზე იცინით აგრე გულიანად? — შევეკითხე მე უკმაყოფილო კილოთი.

— არ გეწყინათ, უმაწვილებო, მე თქვენ სიტყვებზე არ გამოიცინია. რაღაცა მომაგონდა სასაცილო და იმაზე ვიცინი.

თვალეებზე მომდგარი კრემლები მოიწმინდა და შემდეგ მოგემართა.

— შერე და თქვენ კაზიმირ კლიჩკომ მიგიწვიათ?

— უამისოდ მაშ რად წამოვიდოდით? — უპასუხა დრევეუსსკიმ. ორი წელიწადია გვეპატიყება.

— ჰო, მაშ, აგრე...

გოლიათმა პირიდან თამბაქოს ბოლი გამოუშვა და კიდევ ა გვეკითხა:

— მდიდარი შემამულეა?

— თქვენ უკეთ უნდა იცოდეთ.

ჩვენ გაგონებით ვიცით... და აქ მე გადავეცი თითო-
 ოროლა კაზიმირისაგან გაგონილი ცნობა იმათ ჩამომავლობისა
 და სიმდიდრის შესახებ. ამანაც დიდი შთაბეჭდილება მოახდინ-
 ნა უცნობზე. დიდ-ხანს იცემდა მუხლებზე ხელებს, იცინოდა
 და გაიძახოდა:

— ჰაი, ის ცულლუტი, ის ლაზლანდარა ისა! ჰხედავთ!
 ჰხედავთ!!

— თქვენ ვისთან მიემგზავრებით?— ჰკითხა დრევეუსსკიმ.

— მეც კლიჩკოანთსა მივდივარ, — ხოლო თქვენ კაზიმირ-
 თან მიდიხართ, მე კი პან ფელიქსთან.

— ძალიან სასიამოვნოა! — წამოიძახა დრევეუსსკიმ, — მაშ
 ერთად ვიმგზავრებით!

— ნამდვილსა-ბრძანებთ.

ამ სიტყვების შემდეგ ჩიბუხი შეინახა, პარკი შეჰკრა და
 შეუდგა გადასასვლელად მზადებას. ცოტა ხანს შემდეგ ჩვენ
 წინ რალაცა ვეებერთელა მთასავით აგორდა.

— დროა, ყმაწვილებო, თქვენც მოემზადოთ! ხა-ხა-ხა!
 ცხვირ-პირს შემოგაყინავთ. მუნდირსა და თეთრ ხელთათმანებ-
 ში გამოკიმულხართ და ყაბაღახები კი არა გაქვთ!

— ჩვენ მალალ—საყელოიანი პალტოები გვაქვს, დიდი
 გზა არ არის საფალი, — მამაცად უპასუხე მე.

— კეთილი, კეთილი, აბა, მოემზადენით!

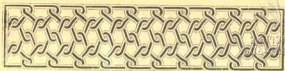
მატარებელი უახლოვდებოდა სადგურს.

ჩვენ პალტოები ჩავიცვით, და რა წაშს მატარებელი გა-
 ჩერდა, გავყევით უკან გოლიათს, რომელიც განგებამ ასეთ
 კარგს დროს მოგვივლინა.

მ. კლიშიაშვილი.

(შემდეგია იქნება).

უზნაბული მარგილი.

(ი გ ა ვ ი).

აღხნო, თქვენი კირიბე, რა ნახეს ჩვენმა თვალეებმა! კინალამ საშინელი უბედურება დატრიალდა ჩვენ უბანში! საზარელი სა-ნახაობა ასცდა ჩვენ სოფელს!.. ასე გა-ჰკიოდა შიშისაგან აკანკალებული ხმით სრულიად გადაფითრებული კაცი, რომელ-მაც მოულოდნელად მოირბინა სასოფლზე ჯგუფად შეგროვილ გლეხებთან.

— რა მოხდა? რა ამბავია? — ცნობის-მოყვარეობით მი-სცვივდნენ ყველანი ერთად.

— ის ამბავია, რომ ჩვენებიანთ თედო კაკლის ხეზე ასუ-ლიყო დასაბერტყად, როცა კენწერომდის მიეღწია, უცაბედად ფეხი დასხლტენოდა, ხელებიც გაშვებოდა და იმ სიმალიდან ძირს თოფის ტყვიასავით თავდაყირა წამოსულიყო. დაბლა ღო-ბე დახვდა, სულ ჩაქვქვა; მაგრამ რალაც სასწაულით მარგილს ასცდა და ზედ არ ჩამოეგო!

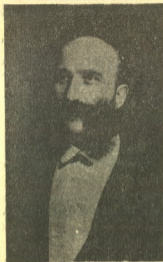
— მადლობა ღმერთს, რაკი ასცდენია! ხომ სიკვდილს გა-დარჩა?

— არა, ისე მძლავრად დაეცა მიწაზე, რომ მსწრაფლ განუტევა სული.

მაშ, შენის სიტყვით, უვნებლად მხოლოდ მარგილი დარჩენილა, — შწარე დაცინვით მიაძახა ხალხმა მოამბეს.

აღ. მირიანაშვილი.

დეკემბერში გადაიკვალა საქართველოში ცნობილი მოღვაწე და ქველმომკმედი ნიკოლოზ ბესარიონის-კე ლოლოგერიკე. განსვენებული თუმცა 70 წლისა იყო, მაგრამ ჯერ კიდევ მხნედ იყო და დიდის სიყვარულითა და გულმოდგინებით ადევნებდა თვალ-ყურს ჩვენ ცხოვრებას და იმისი გული გამსჭვალული იყო უმცროს ღარიბ მოძმეთადმი სიყვარულით: ყოველთვის თანა-

გრძნობით და ყურადღებით ეპყრობოდა ხალხს. ხალხის კეთილდღეობას სულიერ განვითარებასა და სწავლა-განათლებაში ხედავდა, და სწორედ ამ მიზნით მთელი თავისი მოძრავი ქონება, წნ ათასი მან., დაუტოვა ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელსა და საისტორიო საეთნოგრაფიო საზოგადოებას, სწავლა-განათლების სხვა-და-სხვა საქმისათვის. საზოგადოებისათვის, მეტადრე ჩვენ მცირე-რიცხოვან ქართველთათვის, ყოველთვის სამწუხაროა ამისთანა წრფელი, განათლებული, შეგნებული მამულიშვილის დაკარგვა, და ვინც-კი იცნობდა ცოტათი მაინც იმის კაცთ-მოყვარე გულს, მწარედ დაალონა იმისმა გადაცვალებამ.

მამია გურიელი და მისი პოეზია.

რც ერთ ქართველ მწერალზე ისეთი მძლავრი დალი არ დაუსვამს მემკვიდრეობას, აღზრდას და საზოგადოებას, როგორც ცნობილ პოეტ მამია გურიელზე. იგი დაიბადა 16 იანვარს 1836 წ. სოფ. ლესას და ჩამომავლობით ეკუთვნოდა უუძველესს გვართაგანს; პირველი გურიელი ცხოვრობდა მე-XIII საუკუნეში. ორი საუკუნის შემდეგ ამ გვაროვნობაში სახელი გაითქვა კახაბერმა, რომელიც მამიასთვის მამულის ერთგულების იდეალი იყო. მამიას მამა, დავით ვახტანგის ძე, მოხვედებოდა გურიის მთავარს გიორგი V-ს შვილის-შვილად და უკანასკნელ გურიის მთავარს მამია სიმონის ძეს ბიძაშვილად. დედა პოეტისა, ეკატერინე, დადიანის ასული იყო და ტკბილის ხასიათით ჰზრდავდა სუყველას. ამათ სახლში განუწყვეტლივ თავმოყრილი იყო გურიის თავად-აზნაურობა დროს გასატარებლად. მამიას პატარაობიდან აჩვევდნენ მემკვიდრეობით ამპარტავენებას და ბატონყმურ მიდრეკილებას. ერთი აზნაური პირს ჰბანდა, მეორე ტანისამოსს აცმევდა, მესამე სუფრას უშლიდა, მეოთხე მერიქიფედ თავს ადგა. მამიას გამძლად მიუზინეს კახელი ქალი ჯანვერდი, რომლის აუჩქარებელი სიტყვით ნაამბობი ზღაპრები მოკმედებდნენ პოეტად დაბადებულ გურიელზე. როცა მამია შეიქმნა 6—7 წლისა, სწავლა დააწყებინეს ხუ-

კურ-მხედრული ანბანით. მხოლოდ 15 წლისა მიიყვანეს ქუთაისის გიმნაზიაში და იქ მიაღწია მესამე კლასამდე 1853 წ. მამია ტფილისში ჩავიდა და სამხედრო სამსახურში ჩაირიცხა. ჩქარა მოუხდა ბრძოლის ველზე გასვლაც და აქ პირველად დასწერა ლექსები „ფარვანა“, „ჯაბას“, „სატრფოსადმი“.

მამია სამსახურის უღელს ვერ იშვინევდა და ხშირად მიეშურებოდა ზოლზე გურიისაკენ დროს გასატარებლად. ტფილისის სტუმარიც არა-იშვიათი იყო; აქ შეერთო თავადი მელიქიშვილის ქალი და ორი წლის შემდეგ კოლ-ქმარნი დაშორდნენ ერთმანეთს. საყვარელმა მისმა შეიღმა კახაბერმა თავი მოიკლა და მამია, სამსახურიდან გამოსული, აღშფოთებული სულის დასაყუჩებლად სამწუხაროდ შეეჩვია გადამეტებულ ღვინის სმას. გარდაიცვალა ქუთაისს, 25 მაისს, 1891 წ. ღარიბ-უპატრონოდ, ნაყმევ დედაკაცის უიატაკო სახლში.

პოეზია მამიასი გამოთქმაა მისი გრძნობების და ცხოვრების გარემოებისა. მეტადრე როცა დარჩა დაობლებულად, კოლ-შვილს მოკლებული, უსახსროდ და უმეგობროდ, მისი ლექსები, სხვათა შორის ბაირონის და ლერმონტოვის ზედმოქმედებითა, დრტყინვის ხასიათს ითვისებენ. უმეტესი ნაწილი ნაწერებისა მიძღვნილია ნაცნობ-ნათესავთა მიმართ; დანარჩენნი ეხებიან სხვა-და-სხვა საგანს. ორ თემას უფრო ხშირად იმეორებს, პატრიოტულს და რომანტიულს. საგანი მისი წვრილწვრილი ლექსებისა არის ქალი, მოტივი — სევდა. თუმცა „ბაბაღე გურიელის ქალს“ და სხვებს უძღვნა ალტაცებული ლექსები, უწოდა მათ „ხმელეთთა სინათლე“ და „ივერიის მნათობი“, მაინც მას არა სწამს კეკელუცი ქალის სიმტიცე და ერთგულება; ქალის შესაქებად დასწერა საუცხოვო სალირიკო პიესა, სადაც სხვათა შორის ამბობს:

მეფე რომ ვიყო, ვუფლობდე სრულიად ცისა ჭვეშეთსა,
უსახლვრო ნებით ვსუფევდე, გიბატონებდი შენ ერთსა;

ლმერთი რომ ვიყო, ერთს წამზედ სრულ ვყოფდი
შენს ნებას,

შენ გაუფლებდი ზეცაზედ და თვით გიწყებდი ვედრებას.

მისი ოცნება მიფრინავდა წარსული ფეოდალური დიდ-
ბის მოსაგონებლად და საერთოდ საქართველოს უმწყო პო-
ლიტიკური მდგომარეობის დასახატავად. ამ ნიადაგზე წარმოი-
შვა მისი პატრიოტული ლექსები: „ალავერდი,“ „ქობულეთე-
რი ყანის სიმღერა,“ „კარჩხალის მთები“, „რაშიდ ვარდან-
ოღლი.“ მამულის სიყვარულს აჰყავს იგი ნამდვილ პოეტურ
აღფრთოვანებამდე. მისი „პოეტი და ჩვენება“ წრფელი გუ-
ლის ამონაკენსია. ჩვენება ჰპირდება დამოყვრებას, თუ პოე-
ტი ივალეზს უგუნურებასთან ბრძოლას. პოეტი ფიცს აძლევს
რიტორიულ ფრაზებით და გვაგონებს ლერმონტოვის დემო-
ნის ფიცს:

ვფიცავ სამშობლოს ჩემსა დაცემულს, ბედისგან დასჯილს,
განაწამებსა,
ჩაბაღახ-ახდილს, ჯაჭვებით შეკრულს და წითლად ნაღებს მის-
ს, მიწებსა...

ვფიცავ მეფეთ დასს, თავებ-დაკვეთილს, ვახტანგს, გიორგის,
თამარსა კეთილს...

ვფიცავ ქართველის სულს, ჯან-გაუწყვეტელს, ძვირფასსა დრო-
შას, ქრისტეს ჯვრით შემკულს...

დაბალი წოდების სიყვარულმა და მისი გარემოების შევ-
ნებამ დააწერინა ლექსი „ქობულეთური სიმღერა“. დასაწყისი
ელეგიურია: „გლებსა ნადი ჰყავს ყანაში, მღერიან რალაც ზან-
ტათა, დარდებს, წყლულს ტანჯვით უბვევენ, ოფლს აწვეთე-
ბენ წამლათა“. ქობულეთელი, ღარიბ სადილზე, ღვინით შე-
ხურებული სხვა ჰანგით მოსთქვამს: „ღვინოა ერთი მოყვარე
გაქირვებული ხალხისა, გულს დარდის გადამფანტველი, მომა-
ლხენელი საწყლისა“.

თავისი მოქალაქობრივი შეხედულება კაცის დანიშნულების შესახებ აღნიშნა ცნობილ ლექსში «ადამიანი»?

ვინც ვინდა იყო ჩემი მკითხველი, ქალი, კაცი, გინდ გასათხოვარი, შენთან მაქვს ერთი შესახვეწნელი, გთხოვ აღმისრულო ეს სათხოვარი: ცხოვრებაში რა შესვლას იწყებ და ბედის კეთილ-გუნებთან დაგდევს, იმ დროს ნუ დაივიწყებ, რომ შენ ხარ მხოლოდ ადამიანი.

«იყავი ტურფა, უებრო, მხნე და კკვიანი, მაგრამ ფიჭრისაგან არ განიშორო, რომ შენ ხარ მხოლოდ ადამიანი. შემთხვევამ მოგცა ქონება, ხელმწიფედაც დაგსვა, მაშინაც უფრო გმართებს ხსოვნა, რომ შენ ხარ მხოლოდ ადამიანი. თუ ბედს არ უყვარდი, გული მოგიკლა, ნუ დაეცემი და გამაგრდი, რადგან უნდა გახსოვდეს, რომ შენ ხარ მხოლოდ ადამიანი. დაე იცვალოს გარემოება, თვით ნუ იცვლები, მოვა დროება და გიცნობენ, რომ ხარ ადამიანი. ცხოვრების მიზნად სიმართლე გკონდეს და სიყვარული მოძმეთა ვალად, სამშობლო შენი მარად გახსოვდეს, თუ გსურს ერთგული გახდე ადამიანი».

«რაშიდ ვარდან-ოღლი» დაიწერა ილ. ჭავჭავაძის «განდევლის» ზედმოქმედებით. ამას ჰმოწმობს პოემის დასაწყისი: «ერთს მწვერვალზე კავკასის მთისა... სად გრგვინვა ისმის შავი ზღვის ხმისა, სადაც ტყე, ხევი, კლდე და მდინარე ერთად შეურილან გასაშტერებლად... იქ იდგა კაცი.» თვით გმირის ტიპი გვაგონებს უკმაყოფილო ბაირონის ჩაილდ ჰაროლდს. თუმცა ვერ შესძლო დაეხატა კოცხლად იმედ-დაკარგული და აღშფოთებული კაცი. პატრიოტული ლირიკაც განმეორებდა გრ. ორბელიანის, ილ. ჭავჭავაძის და აკაკის მიერ შექმნილი მხატვრული ზოგადებისა. პირად უკმაყოფილების გამოთქმაში იგი ჰბაძავს ნ. ბარათაშვილს, ხშირად იმის სიტყვების შეცვლით: «ჰე, ცაო, ცაო»-ს მაგივრად ჩართული აქვს: «ჰე, ზღვაო,

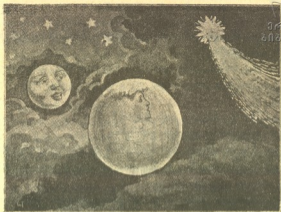
ზღვაო“. საუკეთესო მის ლექსთა რიცხვეს ეკუთვნის „აჩივარდი“
 დი“, სადაც მძლავრად მოისმის პატრიოტული ჰანგი: „მეგონ-
 რებო, ჯერ ვუსურვოთ ჩვენს სამშობლოს დღე-გრძელობა და
 თასებიც გამოვსცალოთ, ღვინოც კარგად შეგვერგება; ასე უთ-
 ხრათ: საქართველო, აღსდგე, გახდი კვლავ თავბუდი, არა რა
 არს უსაშველო, ყმაწვილებო, აღავერდი! ფიცით შევიკვრიოთ
 სამშობლოს ბრძანება ძირს არ დაფუშვათ და შევასრულოთო:

კმარა, რაცა გვიტმენია, აწ-კი ნულარ დავიყოვნებთ, —
 სხვებისთვის თუ გვიბრძოლნია, სამშობლოსთვის ვერ ვიომებთ?

მამიას საუკეთესო ლექსად ჩაითვლება აგრედვე იმისი
 „შოშია“. თითონ მამია დიდი აზრისა იყო თავის ნიჭზე,
 იგი ამბობს: „მეც ღმერთი ვარ ვიწრო წრეში—გონებისა ნა-
 თლის სვეტი“. უბედურად მოწყობილმა ცხოვრებამ ვერ გა-
 ამართლებინა ეს მედიდური სიტყვები.

ა. ხახანაშვილი.

ასტრონომია.

1. დედამიწა.

რომ დაეკითხოთ სოფლის ადამიანს: როგორი სახისა და მოყვანილობისაა დედამიწაო, გიპასუხებთ—ბრტყელია, შენი კირიმე, და მთა გორებით არის დაყოფილიო.

— რომ დაადგე გზას და სულ ერთ მხარეს იარო, სად გათავდება დედამიწა?—ეკითხებით თქვენ.

— რამდენსამე წელიწადს რომ იაროს ადამიანმა, შეხვდება თვალ-გადუნწვდენელ ზღვას, რომელშიაც წყალი კუპრივითა სდგას. ზღვა რომ გადაიაროს ვინმემ, ზღვის იქით უფსკრულია და შიგ გადავარდება,—გიპასუხებთ გულუბრყვილო ადამიანი.

— რა აჩერებს ამოდენა დედამიწას, რომ ეს უნდა იქნება მისი არ ვარდება?

— დედამიწა, შენი ქირიმე, გველეშაპზეა გაჩერებული. როცა გველეშაპი დაილაღება და გადაბრუნდება, მიწა იძვრის ხოლმე.

— მზე და მთვარე სად მიდიან?

— დედამიწას უვლიან გარშემო.

აი, ასე ჰფიქრობს და მსჯელობს დღეს უვიცი ხალხი.

უწინდელ დროში კი მთელი განათლებული კაცობრიობაც ამნაირსავე აზრისა იყო.

დაუკვირდით მზეს, მთვარეს, ვარსკვლავებს. ყველა რგვალია. შეხედეთ გაბადრულ, სავსე მთვარეს. იგი დიდი, სპეტაკი ბურთია, რომელიც თავისუფლად დასკურავს ცის სივრცეში. იმის გარშემო არავითარი უფსკრული არ არსებობს და არც არავითარ გველეშაპის ზურგზეა ის დამაგრებული.

ჩვენი დედამიწაც ასეა: რგვალია, როგორც მზე. მთვარე, ვარსკვლავები; თავისუფლად დასკურავს ცის სივრცეში, გარეშემო არავითარი უფსკრული არა აქვს, მხოლოდ ჰაერი ახვევია და არც გველეშაპია საჭირო იმის დასამაგრებლად.

ეს კიდევ ცოტაა.

თვალს ისე ეჩვენება, თითქოს მზე ბრუნავდეს დედამიწის გარეშემო; ნამდვილად კი დედამიწა უვლის მზეს დასავლეთიდან აღმოსავლეთით.

ყოველივე ეს გამოიკვლია და დღესაც იკვლევს ის მეცნიერება, რომელსაც ეწოდება ასტრონომია, ვარსკვლავთმრიცხველობა.

მეცნიერებმა გამოიანგარიშეს დანამდვილებით, რომ მზე-სა და დედამიწას შუა ას ორმოცი მილიონი ვერსი მანძილია. მზის გარეშემო შემოვლას დედამიწა ანდომებს სამას სამოცდახუთ დღესა და ექვს საათს. ამ ხნის განმავლობაში მზის გარეშემო დედამიწამ უნდა გასკუროს დაახლოვებით რვაას სანოცდა ათი მილიონი ვერსი. რომ გამოიანგარიშოთ, დარწმუნ-

დებით, რომ დღეში დედამიწამ უნდა გადაიაროს ორი მერიდიანი და სამას ოთხმოცდა ხუთი ათასი ვერსი დაახლოებით; ათში ასი ათასზე ცოტა ნაკლები, თითო წამში ათას ექვსასამდე და ყოველ წუთში ოცდა შვიდი ვერსი!

— თუ ეს მართალია, რატომ ვერ ვამჩნევთ ყოველივე ამას? — იკითხავს მკითხველი.

ამიტომ ვერ ვამჩნევთ, რომ დედამიწასთან შედარებით ჩვენ ერთ ნამსცეს წარმოვადგენთ: დედამიწა ჩვენთვის თვალგადუწვდენელია და იმის სწრაფ სრბოლაში ჩვენც ვიღებთ მონაწილეობას, ჩვენც თან მივყვებით. რომ შეგვეძლოს დედამიწას მოვცილდეთ, ცის სივრცეში ავიდეთ ჰაერს გარედ და იქიდან, დაუკვირდეთ დედამიწას, მაშინ იმის სრბოლასაც აღვიღოდ დავინახავდით.

დაუკვირდით მატარებელს, როცა შიგა ზიხართ; ფანჯარაში ნუ გაიხედავთ. როცა მატარებელი არ განჯღრევთ, არ გაქანავებთ, ასე გვონიათ, თითქოს ერთ ალაგას იყოთ გაჩერებული. ფანჯარაში რომ გაიხედავთ, გეჩვენებათ, თითქოს ხე, მინდორი, სახლი გარბიან იქითკენ, საიდანაც თქვენ მოდიხართ; თქვენ კი გაჩერებული ხართ.

იგივე უნდა ითქვას დედამიწის შესახებაც. თუმცა სწრაფად გარბის, მაგრამ არ გვარყევს; ჩვენც მასთან ერთად მივსრიალებთ სივრცეში და ამიტომ ვერას ვამჩნევთ. დედამიწა ჩვენთანად შირბის დასავლეთიდან აღმოსავლეთისაკენ, ჩვენ კი, როგორც მატარებელში მჯდომ ადამიანს, გვეჩვენება, თითქოს მზე გარბოდეს აღმოსავლეთიდან დასავლეთისაკენ და მიწა კი გაჩერებული იყოს. დედამიწა მართა მზეს კი არ უვლის გარეშემო, თავის გარეშემოც ტრიალებს ისე, როგორც ეტლის თვალი ან ბზრიალა. თავის გარეშემო შემოტრიალებას დედამიწა ანდომებს ოცდა ოთხ საათს.

დედამიწის ბრუნვაზე მზის გარეშემო დამოკიდებულია წელიწადის დრონი — ესე იგი გაზაფხული, ზაფხული, შემოდგომა, ზამთარი.

თავის ღერძის გარშემო ტრიალზე კი დამოკიდებულია და ლამე.

ლამე მაგიდაზე დადგით ანთებული სანთელი, აიღეთ ვაშლი, კუნწიდან თავამდე გაუყარეთ მახათი და მაგიდაზე გააჩერეთ, ისე რომ მახათის წვერი მაგიდაში იყოს ცოტა ჩასობილი.

დარწმუნდებით, რომ ვაშლის ერთი მხარე, რომელიც სანთლისაკენ არის მიქცეული, ნათელია, მეორე კი — დაჩრდილული.

მოდით, ამ მახათს სახელად უწოდოთ ვაშლის ღერძი.

შემოატრიალეთ ახლა ვაშლი თავის ღერძის გარშემო. მაშინ ნათელი მხარე დაიჩრდილება, დაჩრდილული განათდება. თუ რამდენსამე ხანს ატრიალებთ ვაშლს, დაინახავთ, რომ ორივე ნახევარი რიგ-რიგად ხან ნათდება, ხან იჩრდილება: როცა ერთ მხარეზე ჩრდილია, მეორეზე სინათლეა; როცა პირველზე სინათლეა, მეორეზე ჩრდილია.

ამ გვარსავე სურათს წარმოადგენს დედამიწა. მეცნიერებმა ამასაც გაუკეთეს ღერძი. ნამდვილად დედამიწას არავითარი ღერძი არა აქვს, მაგრამ წარმოვიდგინოთ, რომ აქვს ღერძი, რადგანაც ფიქრით წარმოდგენილი გამოკვლევას, შესწავლას გვიადვილებს.

რადგანაც დედამიწა თავის ღერძის გარშემო ტრიალებს, მზისაკენ ხან ერთი ნახევარია მიქცეული, ხან მეორე. იმ მხარეზე, რომელიც მზეს მისჩერებია, დღე არის; მეორეზე კი — ღამე. როცა მეორე მხარე მზისაკენ შემოტრიალდება, იქ გათენდება და დღე დადგება: პირველზე კი დაღამდება, დაბნელდება და ღამე დადგება.

— რა იქნებოდა, დედამიწა რომ თავის ღერძის გარშემო არ ტრიალებდეს? - იკითხავს მკითხველი.

რა იქნებოდა, და ის იქნებოდა, რომ ერთი ნახევარი სულ მზისაკენ დარჩებოდა მიქცეული, მეორე კი მზეს ვერასოდეს ვერ დაინახავდა. მაშინ პირველ ნახევარზე მუდამ დღე იქნებოდა, მეორეზე — დაუსრულებელი ღამე.

დედამიწის იმ ნაწილებს, რომლებიც ღერძის თანხაში ბოლოში იმყოფება, მეცნიერებმა სახელად დაარქვეს პოლუსი. ღერძის თავშია ჩრდილოეთის პოლუსი, ბოლოში — სამხრეთისა.

დედამიწა რომ შუაზე გადახაზოთ სწორად, ისე რომ ხაზმა შუაზე გაუაროს მიწის ღერძს, გახაზავთ ეკვატორს. ამგვარად ეკვატორი ის რკალია, რომელიც გარეშემო აკრავს დედამიწას შუაზე.

ნამდვილად, რასაკვირველია, არავითარი ეკვატორი არ არსებობს. მეცნიერებმა შემოარღეს, მოიგონეს ბუნების შესწავლის გასაადვილებლად.

რას დაინახავდა ადამიანი, რომ შეეძლოს მთვარეზე აფრენა?

როდესაც ცას შეჰხედავდა, დაინახავდა დიდ გაბადრულ ბურთს დედამიწის ალაგას. თუ ასცილდებოდა მთვარეს შორს, მაშინ დედამიწის ალაგას თვალს მოჰკრავდა ბრწყინვალე ვარსკვლავს.

მზე ცაში ერთ ალაგას არ არის გაჩერებული: სწრაფად მისცურავს სივრცეში და მას თან დასდევს დედამიწაც.

დედამიწის ეკვატორი უდრის ოცდა ჩვიდმეტ ათას ვერსს, ესე იგი, სწორის გზით რომ შემოუაროთ დედამიწას გარეშემო, უნდა გაიაროთ ოცდა ჩვიდმეტი ათასი ვერსი.

დედამიწას გარეშემო აკრავს ჰაერი-ატმოსფერა. თვითონ ჰაერი უფერულია, ხოლო მზის სხივები ჰლებენ ცისფრად. აი, ამ თალს, რომელიც მაღლიდანა აქვს დედამიწას გადმოზხობილი, უწოდებთ ცას.

ნამდვილად არავითარი ცა არ არსებობს; ეს მტრედის ფერი თალი ჰაერია, რომელსაც ამგვარ ფერს მზის სხივები აძლევენ. ჰაერს იქით თვალ-გადუწევდნელი, დაუსრულებელი სივრცეა, რომელშიაც დასრიალობენ მზე, მთვარე, ვარსკვლავები.

ჰაერი შესდგება სხვა-და-სხვა ნაწილისაგან, რომელიც

მეტად საჭიროა ადამიანთა, ყველა ცხოველთა და მცენარეულთა არსებობისათვის. ადამიანი როცა სუნთქავს, ფილტვებში ჰაერი ჩადის. ამ ჰაერიდან მისი ერთი ნაწილი — უხილავი მკვებადი — გადადის სისხლში, აქ უერთდება საზრდოს, ნელ-ნელა სწვავს, აჩენს სითბოს, ამუშავებს ადამიანის ყველა ასოს და ამგვარად აღორძინებს სიცოცხლეს. მკვებადი რომ ჰაერში მოისპოს, ადამიანი და ყველა დანარჩენი ცხოველი მყისვე ამოსწყდება. ძირს ჰაერი სქელია, ზევითა და ზევით თან-და-თან თხელდება და ორმოცდა ათი ვერსის სიმაღლეზე სრულებით ჰქრება. თუმცა, მეცნიერთა გამოკვლევით, ატმოსფეროს სისქე დედამიწის გარეშემო სამას ვერს უდრის, მაგრამ ორმოცდა ათი ვერსის იქით სრულებით აღარა ჰგავს იმ ჰაერს, რომელსაც ვისუნთქავთ.

დედამიწის ზედაპირი უდრის დაახლოვებით ხუთას მილიონ ოთხკუთხ ვერსს. აქედან სამი მეოთხედი წყალს უკავია, ერთი მეოთხედი — ხმელეთსა.

წყალიცა და ხმელეთიც სავსეა ცხოველებითა და მცენარეებით. ადამიანთა რიცხვი დედამიწის ზურგზე უდრის დაახლოებით ათას ხუთას მილიონს, ანუ მილიარდ ნახევარს.

2. როგორ გაჩნდა დედამიწა.

დედამიწას გარდა, მზის გარეშემო დასრიალობენ სხვა და სხვა ვარსკვლავები, რომლებსაც მეცნიერები კთომილებს ეძახიან. ჩვენი დედამიწაც ერთ-ერთი კთომილია.

დაუკვირდით მზესა და მთვარეს. გარდა იმისა, რომ მზე უფრო ნათელი და ბრწყინვალეა, ვიდრე მთვარე, მზე ციმციმებს, მთვარე კი არა.

რომ დაუკვირდეთ ვარსკვლავებს,

მზე და მთვარე.

ამგვარსავე განსხვავებას შეჰნიშნაეთ: ვარსკვლავთა უმრავლესობა ციმციმებს, მათი ბრჭყვიალი ჰკრთება, — ხან იღვევა, ხან მატულობს. ზოგიერთი ვარსკვლავი კი არა ციმციმებს, მისი სინათლე ერთნაირია, თანაბარი, მთვარის სინათლეს მიემზგავსება. ციმციმს მოკლებული ვარსკვლავები წარმოადგენენ ცთომილებს, რომლებიც დედამიწასთან ერთად მზეს უვლიან გარეშემო.

მზე მოციმციმე ვარსკვლავია. თუ სხვა ვარსკვლავებთან შედარებით დიდი გვეჩვენება, იმიტომ რომ ჩვენთან ახლოს არის, სხვა ვარსკვლავები კი შორსაა. რომელსაჲმე მოციმციმე ვარსკვლავზე რომ შეგვეძლოს ასვლა და გადმოხედვა, ჩვენი მზის ალაგას პატარა მოციმციმე ვარსკვლავს დაინახავდით და დედამიწა ხომ სრულებით არ გამოჩნდებოდა. როდესაც თან-და თან მიუახლოვდებოდით ჩვენს მზეს, დედამიწის ალაგას გამოჩნდებოდა ცაში თეთრი, ციმციმს მოკლებული, ვარსკვლავი. ციმციმი იმისი შედეგია, რომ მზე და ვარსკვლავები გაბურებულები არიან და თავისი საკუთარი სინათლე, საკუთარი სხივი აქვთ. ყოველი მოციმციმე ვარსკვლავი ცაში იგივე მზეა: მას გარეშემო ახვევია თავისი ციკლები, თავისი დედამიწა, მაგრამ ეს უკანასკნელნი ძალიან შორს არიან და ჩვენ ვერა ვხედავთ.

ციკლებს კი, როგორც მთვარეს, საკუთარი სინათლე, საკუთარი სხივი არა აქვთ და იმათ მზე ანათებს. მისის ლამეში რომ მთვარის კაშკაშით ვსტკებებით, ეს სინათლე მზის ნაჩუქარია, თვითონ მთვარე კი ბნელია, როგორც ჩვენი დედამიწა.

მთვარეზე რომ ავიდდეთ და ცას შევხედოთ ლამე, დაინახავთ გაკაშკაშებულ დიდ ბურთს. ეს ჩვენი დედამიწაა, მზის სხივებით განათებული. ყველა ცთომილები და მზე ერთად შეადგენენ ერთ სისტემას, რომელსაც სახელად ეწოდება მზის სისტემა.

ამ სისტემაში მთავარი მზე არის; სხვები იმას უტრიალებენ გარეშემო, როგორც ფარვანათა გუნდი, და ითვისებენ მისგან

სინათლეს და სითბოს. რა ატრიალებს მზის გარეშე მარტყდასა და დასა და დანარჩენ ცთომილებს? მზის მიმზიდველობა.

მაღლა რომ აისროლოთ ქვა, ბურთი, ვაშლი, ქუდი ან სხვა რამე, ყოველივე ეს ძირს დაეარდება დედამიწაზე.

რად ვარდება მაინცა და მაინც ძირს ყველა ნავთი? რატომ სულ ზევით არ მიდის და ცის სივრცეში არ იკარგება?

— იმიტომ, რომ ქვა, ქუდი, ვაშლი მძიმეა, იტყვის მკუთხველი. ეს სიმძიმე რაღა ეშმაკია?

— სიმძიმე ყოველ საგანსა აქვს: ზოგი მძიმეა, ზოგი მჩატე, — ფიქრობს მკითხველი.

ყოველი საგანი იმიტომ ვარდება დედამიწაზე, რომ დედამიწა იზიდავს. სიმძიმეც შედეგია ამ მიმზიდველობისა. რაც უფრო მეტად იზიდავს რომელსამე საგანს დედამიწა, მით უფრო მძიმე გვეჩვენება. დამტკიცებულია, მაგალითად, რომ ერთი და იგივე საგანი პოლუსზე უფრო მძიმეა, ვიდრე ეკვატორზე. აქედან ცხადია, რომ სიმძიმე თვითონ საგნის ან ნივთის თვისება კი არ არის, არამედ შედეგია დედამიწის მიმზიდველობისა.

მზე იმოდენა ზომისა არის, რომ ჩვენი დედამიწა იმასთან შედარებით ერთი ნამცეცია. მზე თავისკენ იზიდავს ყველა თავის ცთომილებს.

— მაშ, რატომ ზედვე არ ვარდებიან მზეზე დედამიწა და დანარჩენი ცთომილები? — იკითხავს მკითხველი.

მოაბით ვაშლს მოგროო თოკი, დაატრიალეთ ღონივრად რამდენჯერმე ჰაერში და შემდეგ ხელი გაუშვით. ვაშლი თოკიანად შორს გადავარდება, თითქოს რაღაც ძალამ გადისროლო.

როგორ არის აქ საქმე? აი როგორ არის:

სწრაფის ტრიალისა გამო ვაშლში ჩნდება ერთგვარი ძალი, რომელიც გარედ ეწევა; ამ ძალას უწოდებენ უკუ-მქცავ ძალას. როგორც კი თოკს ხელს გაუშვებთ, ეს ძალი განზე გადისვრის ვაშლს: რაც უფრო ჩქარა დაატრიალებთ ვაშლს,

მით უფრო შორს გადავარდება; მაშასადამე, რაც უფრო სწრაფად
ფად ტრიალობს, მით უფრო მეტი ძალა ღვივდება მისი.

მივმართოთ ახლა დედამიწას. მზის მიმზიდველობა იმდენად ძლიერია, რომ დედამიწა უსათუოდ დაეცემოდა ზედა, მაგრამ სწრაფად ტრიალებს მზის გარეშემო. სწრაფი ტრიალი იწვევს დედამიწაში ძალას, რომელიც გარედ ეწევა; ამას უწოდებენ უკუმქცევ ძალას. რამდენადაც ძლიერია მიმზიდველობა, იმდენად დიდი უკუმქცეველი ძალა ღვივდება მბრუნავ საგანში. ეს ძალა ეწინააღმდეგება მზის მიმზიდველობას და დედამიწას არ ანებებს. ამიტომ დედამიწა მზეზე არ ვარდება და მის გარეშემო ტრიალებს. იგივე ითქმის სხვა ცთომილების შესახებაც. სულ უკანასკნელი ცთომილი ნეფტუნის მზიდან ოთხი ათას ას სამოცდა ათ მილიონ ვერსის მანძილზეა; მისი გზა მზის გარეშემო უდრის ოცდა ექვს ათას ორას მილიონ ვერსს.

აი რა წარმოუდგენელი სივრცე სჭერია მზის სისტემას.

როგორ ჩაისახა, როგორ აღორძინდა და განვითარდა ეს სისტემა, მეცნიერების აზრით?

მზე მაგარი, დედანიწის მზგავსი კი არ არის, არამედ პლანეტის მზგავსი ნივთიერებაა, ანუ ნისლი, რომელიც მეტის-მეტად გაბურებულია. უწინდელს დროში, მრავალ ათას მილიონ წლის წინად ეს ნისლი ბევრად უფრო თხელი იყო და ეჭირა გაცილებით მეტი ადგილი იმ სივრცეზე, რაც დღეს მზის მთელ სისტემას უჭირავს.

ამ სისტემის უკანასკნელი წევრი ნეფტუნია, რომელიც მზიდან ოთხას ათას მილიონ ვერსის მანძილზე უფრო შორს არის.

მთელი ეს მანძილი და ამას იქით კიდევ დიდი სივრცე სავსე იყო ერთგვარის ნისლით.

ამ დროს არ არსებობდა არც მზე, არც დედამიწა, არც მთვარე, არც დანარჩენი ცთომილები.

მიმზიდველობა თვისებაა ყოველის საგნისა. ამ უზარმა-

ზარ ნისლის ნაწილები ერთმანეთს იზიდავდნენ, აწვებოდნენ, ეკროდნენ, და ამის გამო ნისლი თან-და-თან სკელდებოდა. მეორე მხრივ ამგვარმა მიმზიდველობამ შიგნიდან გარედ გამოიწვია ნისლის ნაწილების ამოძრავება და ბოლოს ბრუნვა. რაკი ნისლია დაიწყო ტრიალი, მან თანდათან მიიღო რგვალი გარეგნობა, რადგანაც ცის სივრცეში ყოველი თხელი და ჰაერის მზგავსი ნივთიერება ტრიალის დროს რგვალდება.

მრავალ მილიონ წლის განმავლობაში ეს რგვალი ნისლი თანდათან სკელდებოდა და ამის გამო სისწრაფე მისი ბრუნვისა თანდათან მატულობდა.

უკვე მოვიხსენიეთ, რომ სწრაფი სრბოლა—ტრიალის დროს დედამიწაში ჩნდება ახალი ძალა, რომელიც გარედ ეზიდება და მზის მიმზიდველობას წინააღმდეგობას უწევს.

სკემა მზის სისტემის წარმოშობისა ერთი ნისლეულისაგან.

აღრე თუ გვიან, სწრაფად მბრუნავ ნისლის უზარმაზარ ბურთში თავი უნდა ეჩინა ამავე ძალას და, რადგანაც ნისლის

ნივთიერება ორთქლის მზგავსია და არა მაგარი, განაპირა წილი რკალივით მოსწყდა, მოსცილდა შუაგულს და დაიწყო ტრიალი დანარჩენ ნაწილის გარშემო.

შეუწყვეტელმა ბრუნვამ მრავალ მილიონ წლის განმავლობაში ეს რკალი გადააქცია ბურთად ანუ ცთომილად.

პირველ რკალს შემდეგ მბრუნავ ნისლს მოსწყდა მეორე, შემდეგ მესამე, მეოთხე და სხვ. თვითეული ამ რკალთაგანი ტრიალისა გამო გადიქცა რკვალ სხეულად, ნელ-ნელა გამაგრდა და გახდა ცთომილი.

მზის გარშემო ბრუნავს რვა ცთომილი. პირველ რკალიდან აღორძინდა ნეფტუნი, მეორედან—ურანი, მესამედან—სატურნი, მერე იუპიტერი, შემდეგ მარსი, დედამიწა, შემდეგ ვენერა და ბოლოს მერკური.

დარჩენილი ნაწილი ამ ნისლოვანის სხეულისა თან-და-თან გასქელდა და გადიქცა მზედ, რომელიც დღესაც ნისლის მზგავს ნივთიერებას წარმოადგენს და თავის გარეშემო ბრუნავს.

— თუ კი მზე დღესაც ნისლის მზგავს სხეულად ბრუნავს, რატომ იმას კი აღარ სცილდება რკალი? მკითხავს მკითხველი.

ამის გაკება მეტად ადვილია.

პირვანდელი ნისლი უხარმაზარ სივრცეზე იყო გაქიმული. მისი განაპირა ნაწილები იმდენად დაშორებული იყო შუაგულს, რომ შუაგული დაშორებულ ნაწილებს საკმაოდ ღონივრად ვერ იზიდავდა, რადგანაც მიმზიდველობის ძალა სიშორესთან ერთად თან-და-თან სუსტდება; ამიტომ ბრუნვის დროს განაპირა ნაწილებში სძლია იმ ახალმა უკუმქცევმა ძალამ, რომელიც ყოველ საგანში ჩნდება სწრაფ ტრიალისა გამო. ამიტომ ეს ნაწილები რკალის სახით მოსცილდნენ შუაგულს.

ჩვენი მზე კი პირვანდელ ნისლთან შედარებით მეტად პატარაა და მისი განაპირა ნაწილები შუაგულზე იმდენად და-

შორებული აღარ არის, რომ მიმზიდველობის ძალის დაიკავეს. ეს ძალა საკმაოდა სწვდება, მარტო მზის განაპირა ნაწილებს კი არა, დედამიწასა და დანარჩენ ცთომილებს, თორემ არა თუ იმას მოსცილდებოდნენ რკალის სახით განაპირა ნაწილები, ცთომილებიც თავს აიშვებდნენ და ცის სივრცეში გადიკარგებოდნენ.

პირვანდელი ნისლი რომ უფრო დიდი ყოფილიყო, მზის სისტემაშიც დღეს მეტი ცთომილები იქნებოდა, რადგანაც მეტი რკალი მოსცილდებოდა. სავაგიეროდ, უფრო პატარა რომ ყოფილიყო ის ნისლი, ცთომილთა რიცხვეც დღეს ნაკლები იქნებოდა და, შესაძლებელია, ჩვენი დედამიწა სრულებით არ აღორძინებულყო.

მეცნიერები ამტკიცებენ: რაც უფრო პატარავდება ნისლი, მით უფრო სწრაფი ბრუნვაა საჭირო, რომ რკალი მოსცილდესო. რაიმე მიზეზით რომ დაიწყოს მზემ ორას ცხრამეტჯერ უფრო სწრაფად ბრუნვა, ვიდრე დღესა ბრუნავს, ჩვენ თვალწინ ნელ-ნელა მოსცილდება განაპირა ნაწილები რკალის სახით, მზე კიდევ უფრო დაპატარავდება და ახალი რკალი კი თან-და-თან გადიქცევა ახალ ცთომილად.

როდესაც დედამიწა თან-და-თან დარგვალდა, ჯერ გახურებულ ნისლს წარმოადგენდა და, მეტად სწრაფის ტრიალისა გამო, მასაც მოსცილდა პატარა რკალი, რომელიც ნელ-ნელა მთვარედ გადაიქცა.

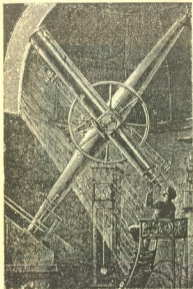
ზოგიერთ ცთომილს, როგორც შემდეგ დაინახავთ, რამდენიმე რკალი მოსცილებია, რის გამო მათ ცაზე ერთი მთვარის ნაცვლად რამოდენიმეა.

— შესაძლებელია ყოველივე ეს შემცდარი აზრია და მზის სისტემა სხვა გზით განვითარდა? ან ვინ გაიგო, რომ თავდაპირველად მზის სისტემის ალაგას ნისლის შვგავსი ნივთიერება იყო? — იკითხავს მკითხველი.

მზის სისტემა რომ ნისლოვან ნივთიერებიდან განვითარდა, ამის დასამტკიცებელ საბუთს დღესაც ბევრს იძლევა ცა.

ზამთრის მოწმენდილ ღამეში რომ ცას დააკვირდები, იქ შეჰნიშნავთ ოდნავ ნათელ წერტილებს, რომლებიც ვარსკვლავებს არა ჰგვანან. ცის შესასწავლად მეცნიერებსა აქვთ ერთგვარი იარაღი, რომელსაც ეწოდება ტელესკოპი.

ტელესკოპი.

როდესაც ამგვარი წერტილი მეცნიერებმა ტელესკოპით გამოიკვლიეს, აღმოჩნდა, რომ იგი წარმოადგენს ნისლის შზგავს ნივთიერებას, რომელშიაც ამგვარი ნაწილებიც კი იპოვეს, რაც დედამიწის ატმოსფეროშია.

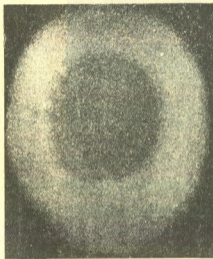
ზოგიერთ მათგანს ბევრად უფრო მეტი სივრცე უჭირავს, ვიდრე ჩვენის მზის სისტემას მეცნიერებმა სურათიც კი გადმოიღეს ამგვარ ნისლეთვისა.

აი სურათი ერთ ამგვარ ნისლეთვისა. ცის სივრცეში ამ ნისლევის უზარმაზარი ალაგი უჭირავს — თუ დაუკვირდებით ნისლეთს, შეჰნიშნავთ, რომ შუაგული ნაწილი საკმაოდ გასქელებულა, დარგვალელებულა და განაპირა ნაწილები საშინელის სისწრაფით ტრიალებენ იმის გარშემო; მთელი ნისლეთი ჰბრუნავს და, როცა ერთიანად დარგვალდება, მაშინ დაიწყებენ განაპირა ნაწილები რკალის სახით მოცილებას.

ეს ნისლეთი წარმოადგენს მომავალ სისტემას ახდენს მშენებ-
სას, რომლის განვითარებას მრავალი ასი ათასი მილიონი წელი
დასჭირდება.

ამგვარად მეცნიერებს ტელესკოპი საშუალებას აძლევს
ცის სივრცეში იხილონ ნამდვილი და არა მოგონილი სურა-
თი მზის სისტემის თანდათანის განვითარებისა პირვანდელ ნის-
ლიდან.

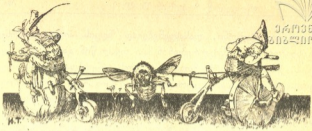

ნისლეთი.

როდესაც დედამიწა დარგვალდა, ჯერ ნისლის მზგავსი
იყო და გახურებული, შემდეგ ნელა ნელა თხელადათ იქცა,
ბოლოს გამაგრდა.

ივ. გომართელი.

(შემდეგი აქნება).

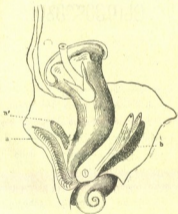
საღებავის მაწარმოებელი ცხოველები.

ველ დროში, ქრისტეს შობის რამდენისამე ასის წლის წინად, ხმელთა შუა ზღვის აღმოსავლეთის ნაპირად არსებობდა პატარა, მაგრამ მდიდარი და იმ დროის შესაფერად საკმაოდ განათლებული ქვეყანა—ფინიკია. მისი მკვიდრნი—ფინიკიელები—ებრაელთა მონათესავე ხალხად ითვლებოდნენ და ერთობ განთქმულნი იყვნენ, როგორც გამოცდილი მეზღვაურნი და დაბელოვნებულნი ვაჭარნი; ფინიკიელები თვითონ სთლიდნენ დიდრონი ხის ნავებს, აკეთებდნენ გემ-ხომალდებს, ჩაუშვებდნენ ზღვაში, ტვირთავდნენ სხვა და სხვა საქონლით და მიჰქონდათ შორეულ ქვეყნებში გასასყიდად; ჰანაცვლოდ იქიდან მოჰქონდათ ისეთი ნივთიულობა, რომელსაც თვითონ არ აწარმოებდნენ. წინად ფული არც კი იცოდნენ, ვაჭრობა გაცვლა-გამოცვლით სწარმოებდა. ერთხელ, როგორც ძველი გადმოცემა მოგვითხრობს, ორი ფინიკიელი, ძლიერ დაღლილ-

ნი და დაქანცულნი, დასასვენებლად ზღვის პირად და სიამოვნებით შეჭყურებდნენ მათ თვალწინ გადაშლილ ბუნებას. გაკაშკაშებული მთვარეც ხელს უწყობდა მათ სიამოვნებას. ამ დროს მათი ყურადღება მიიქცია იქვე ზღვის პირად მოწანწაღე ძაღლმა, რომელსაც ცხვირი საუცხოვო მხიარულ მეწამულის ფრად ჰქონდა შეღებილი. ამ სანახავმა ფინიკიელები ძლიერ გააოცა. ვერ გამოერკვიათ, თუ რა იყო ამის მიზეზი. კვლევა-ძიების შემდეგ დარწმუნდნენ, რომ ამ საოცარ მოვლენის მიზეზი იყო ერთი პატარა ლოკოკინა, რომელიც ზღვის ტალღებს რიყეზე გამოეგდო და ძაღლს შეეჭამა.

მეწამულა ნიჟარიდან გამოღებული.

პართალია თუ არა ეს გადმოცემა, ამისას ვერას გეტყვით, ხოლო ის კი ნამდვილია, რომ მეწამულის საღებავი და მისი მაწარმოებელი ლოკოკინა, რომელსაც **მეწამულას** ეძახიან, იმ დროიდან არის ცნობილი.

რომელითა მატთანე გადმოგვეცემს, რომ მეწამულის საღებავით შეღებილ ტანთსაცმელს დიდ-კაცობა იცვამდაო; დაბალი წოდების ხალხს სასტიკად ჰქონდა აღკრძალული ამგვარ

ტანისამოსის ტარება. როცა რომელიმე მხედარი ომდროს შობოლოში ბრუნდებოდა თავის ძღვეამოსილ ჯარით, მეწამულის ფრად აფერადებული ტანისამოსი ეცვა. ამიტომ, რასაკვირველია, ეს საღებავი ძლიერ ძვირად ფასობდა; თურმე ერთი გირვანქა მეწამულის საღებავში ამოდებული მატყლი ორას ორმოცდა ათი მანეთი ღირდა.

როგორც ზემოდა ვსთქვით, ამ საღებავის მაწარმოებელი ერთგვარი ლოკოკინაა—სახელად მეწამულა, რომელიც ეკუთვნის მუცელფეხოსან ლოკოკინათა ჯგუფს. მათი სხეულის დამახასიათებელი ნაწილია, სხვათა შორის, მუცელი, რომელზედაც სიგრძლივ მიკრული აქვს ერთად ერთი მოკლე და ტერფივით ბრტყელი ფეხი; ამ ფეხით ნელ-ნელა ზანტად დახოხავს. მეწამულას ზღვის ფსკერზე უყვარს ცხოვრება, სულს ლაყუჩებით ითქვამს და ამიტომ ხმელეთზე ვერა სძლებს; იკვებება განსაკუთრებით პაწაწა ცხოველებით, ესე იგი მეწამულა ხორცის მკამელი ლოკოკინაა. თუ არ დავივიწყებთ იმ გარემოებას, რომ ამ ჯგუფის ცხოველთა ფეხი მუცელზე აქვთ მიკრული, მაშინ ჩვენთვის ადვილი წარმოსადგენია, რად დაურქმევიათ ამათვის მეცნიერთ საზოგადო სახელად „მუცელფეხოსანი“. ამ ცხოველთა ტანი, და მათ შორის მეწამულასიც, რბილია, შიგ ძვალ-ჩონჩხი არა აქვს და სქელ კავებივით დახლუქუქებულ ნიჟარაში მოთავსებული. ეს ხამანწკა—ნიჟარა ცხოველს მრავალგვარ განსაცდელისაგან იფარავს; სხვა არავითარი არსებითი მნიშვნელობა ცხოველის ყოფა-ცხოვრებისათვის ამ ნიჟარას არა აქვს. ნიჟარა ცხოველის ტანზე მიკრული და მიმაგრებულია საკმაოდ მაგარ, ხორციან ძაფებით; თუ ამ ძაფებს მაკრატლით დავაქრით და მეწამულა—ლოკოკინას ნიჟარიდგან გარედ გამოვიღებთ, ამით არაფერს ვაჩვენებთ. მეწამულას ტანს გარს აკრავს ობილი ლორწოსებური კანი; ნიჟარა სწორედ ამ კანის გამონაცხლებ ნივთიერებათა ნაწარმოებია. როგორც ზემოდ შევნიშნეთ, მეწამულა იძლევა საღებავ თხელადს, რომელიც მოთავსებული აქვს ერთგვარ მოგრძო და ყვითელ-მომწვანო ჯირყვალში; ეს თხელადი თავდაპირველად

რძესავით თეთრია, მერე ყვითლდება და ბოლოს მწიფების ზეგავლენით ლამაზ მოწითლო ფერს იღებს. საჭიროების დროს ამ ჯირყვლებს ამოსკრიან, ან მთელ ლოკოკინას ჩააგდებენ ფილში და დანაყვენ ძველად ამგვარ საღებავს ბევრს ამზადებდნენ და დიდი გასაველიც ჰქონდა; ფინიკიაში, საბერძნეთში და იტალიაში ძველ დროს ბევრი ქარხანა იყო მოწყობილი მეწამულის საღებავის დასამუშავებლად. საუკეთესო ქარხანა იყო იტალიის დედა-ქალაქ რომში, სადაც იმოდენა მეწამულა-ლოკოკინას ჰხოსავდნენ, რომ მათ ნიჭარებით ვეებერთელა მთა შეზვინულა; ამ მთას სახელად ნიჭარის მთა დარქმევია. იცვალნენ დრონი, ადამიანის გონებამ სხვა, უფრო იაფი და უკეთესი ხარისხის საღებავი მოიგონა და ხმარებაში შემოიღო. ხოლო მეწამულის საღებავს დღეს ლარიბი მეთევზე თუ იხმარს, თორემ სხვა აღარავინ ჰხმარობს.

ს ე პ ი ა .

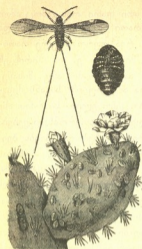
რბილ - სხეულიან ცხოველებში, გარდა მეწამულასი, კიდევ სხვაც მოიძებნება საღებავის მაწარმოებელი. ამგვარია სიპინი ანუ სეპია, რომელიც ეკუთვნის თავფეხიან ლოკოკინათა ჯგუფს. ასეთი სახელი ამათ ერთის მხრივ იმიტომ დარქმევია, რომ მშვენიერად განვითარებულ ორის თვალით აღჭურვილი თავი ნათლათ განირჩევა სხეულის სხვა ნაწილებისაგან, რითაც არსებითად განირჩევიან ზემორე აღნიშნულ მუცელფე-

ხოსან ლოკოკინათაგან, რომელთაც თავი და ტანი თითქმის ძნელი გასარჩევია ერთმანეთისაგან. მეორე მხრივ სეპიას და სხვა მის

მონათესავეთ თავის გარშემო აბია ათი თათი. რის გამოც ხშირად ათფეხას უწოდებენ, ორი თათი საკმაოდ გრძელია სეპიას ხელების მაგიერობას უწევს; რვა უფრო მოკლე თათი-მოდრაობაში ჰშველის. თათებს შიგნითა ე. ი. პირისკენ მიქცეულ მხარეს ურიცხვი მაგარი საწუწნავები ანუ მისაწებლებლები აქვთ, რომლითაც სეპია ამა თუ იმ საგანს მიეცურის. სეპია ტანად პატარა უჩონჩხო ცხოველია, სიგრძით ასე 3—4 გოჯის ოდენაა და მუდამ ზღვაში სცხოვრობს; იკვებება პატარა ცხოველებით, განსაკუთრებით თევზებით. სეპიებს ბევრი მტერი ჰყავს, მაგრამ ამ უმწეო ცხოველთათვის ბუნებას თავის დასაცავი იარაღიც მიუცია; ეს იარაღია ერთგვარი შავი სითხე-საღებავი, რომელიც მოთავსებული აქვს უკანა ტანის მახლობლიად მდებარე პარკში, ანუ ჯირყვალში. ამ პარკს სამელნე პარკი ჰქვია. როცა სეპიას მტრისაგან დამალვა სწადია, ამ მელანისებრ თხელადს წყალში გამოუშვებს, რის გამო მის გარშემო წყალი შავად შეიღებება; სეპია სარგებლობს ამ სიბნელითა და მტერს გაურბის.

ამ შავი თხელადისაგან აკეთებენ ჩინურ ფხვნილს (ტუშს) რომელსაც ხმარობენ მხატვრობაში. ძლიერ კარგ წითელ საღებავს იძლევა ერთი პატარა მწერი, რომელსაც სახელად ჭიაფერი ჰქვია. ჭიაფერი მრავალი ჯიშისა არის. პირველად, ასე მე-11 თუ მე-12 საუკუნეში ძლიერ გავრცელებული იყო ეს რედ წოდებული წერნარკის მარცვლები; ეს წითელი საღებავია, რომელსაც იძლევა პოლონელი ჯიშის ჭიაფერი; ეს ჭიაფერი სისხლივით წითელი პაწია მდილია, რომელიც სხვა და სხვა მცენარეებზე ბინადრობს და მათის წვენიც საზრდოობს. ჭიაფერს ყველაზე უფრო ბურძგალაზე, (კაკტუსსზედ) უყვარს ცხოვრება. მამალ ჭიაფერს ოთხი ფრთა აბია: ორი მოდილო, ორი კი ძლივს აჩნია; დედალი კი სულ უფროთაა. მჩვიდმეტე საუკუნემდის პოლონეთში ყოველ წლივ ერთი მილიონ მანეთის წერნარკს ჰყიდნენ. ერთი გირვანქა წერნარკის მისაღებად 700 ათასი გამხმარი ჭიაფერი იყო საჭირო. პოლონურ ჯიშის ჭიაფერი წლის განმავლობაში ერთხელ ბარტყობს, ერთ პირ

ჭიაფერი და კაკტუსი. ფრთიანი მანქანა მატლები გამოიჩეკება, ორი მალი ჭიაფერია, უფრო—დედალი.

კვირის შემდგომ ეს მატლები იქცევა ფუმფუმებად ანუ კუპრად, ხოლო შემდეგ, რვა დღის განმავლობაში, რამდენჯერმე კანს იცვლიან და სიმწიფის ჰასაკში მოდიან. საღებავის დასამუშავებლად მოჰკრეფენ აუარებელ რიცხვს დედა-ჭიაფერებს. როცა ეს უკანასკნელნი კვერცხების დაყრას მორჩებიან, ახმობენ შესაფერ ლუმელში და მერე სკრიან საცერში მტვერისა და ქერტლის მოსაცილებლად. ყველაზე უფრო მეტს წერნარქს ამზადებენ და გასასყიდად გამოაქვთ ალვირის და მის მახლობლად მდებარე კანარის კუნძულების მცხოვრებთ. ამ ქვეყნებში წინად ძლიერ მისდევდნენ მევენახეობას, მაგრამ მერე მცენარე ბურძგალას (კაკტუსის) შემუშავება და ჭიაფერის მოშენება უფრო ხელსაყრელად სცნეს. ურიგო არ იქნება, ჩვენშიაც რომ სცადონ ამ ფრიალ სასარგებლო მწერის მოშენება.

ი. თ—ძე.

1911 წლის მოკლე მიმოხილვა.

ანულილი 1911 წელი საზოგადოდ და კერძოდ ჩვენ, ქართველებისთვის, სასიხარულო არ ყოფილა.

ერთ წელიწადს ცოტა მანძილი არა აქვს გასაღვლედი, ამიტომ ერის ცხოვრებაში ღრმა კვალის დატოვება შეუძლია, მაგრამ წარსული წელიწადი ამით ვერ დაიკვებებს. ჩვენ მაინც ვიმედოვნებთ, რომ დამდები 1912 წელი თავის წინა-მოადგილეს დანაკლისს შეავსებს და ჩვენ პატარა ქვეყანას, ისედაც შეჭირვებულს, სიამის წუთებს არ გამოუღვებს.

ბედმა წარსულ წელიწადში არ გავვიღიმა და ორი მოძღვარი ხელიდან გამოგვაცალა. უწინ ჩვენი ეკლესია-მონასტრები სწავლა-განათლების კერა იყო. ჩვენი სამღვდლოება თავს მოვალედა სთვლიდა მოძმე გულით შეეყვარა და ხალხისთვის წერა-კითხვა ესწავლებინა.

დეკანოზმა დავით ლამბაშიძემ და მღვდელმა მიქელ თამარაშვილმა ეს გზა. უტყუარი და სწორი, აირჩიეს. გადასწვიტეს ხალხის გონებრივად წინ-წაწევა. პირველი თურნალს აარსებს და მეორე—ჩვენ წარსულს იკვლევს. უკანასკნელმა საქმით დაასაბუთა დიდი იესოს მცნება მოძმისთვის თავის დად-

ბისა და ერთის მუშის ვადარჩენა განიძრება ადგილებიდან) ზღვის ტალღებიდან. მუშა გადაარჩინა, მაგრამ თვით დაიღუპა.

ჩვენში ხელოვნება კუს ნაბიჯით მიდის წინ. ხეზე სურათების ამოჭრა და დაჩუქურთმება სრულებით განუვითარებელი იყო, მაგრამ ერთმა კაცმა, სახელდობრ გრიგოლ ტატიშვილმა, ყველას ნათლად დაანახვა, თუ რა შეუძლიან ერთი ადამიანის უნარსა და შრომის მოყვარეობას.

გრიგოლ ტატიშვილმა, რომელიც სამწუხაროდ წარსულ წლის მკათათვის 28-ს გარდაიცვალა, ხეზე სურათების ამოჭრა იმდენად განავითარა, რომ შესაძლებელი გახდა ქართულ წიგნის იაფად დასურათება.

ჩვენს „ნაკადულში“ შეხვდებოდით სათაურ ასოებსა და ჩუქურთმებს განსვენებულ გრიგოლის ნახელოვნებს. ამ მხრივ იმის ღვაწლი მეტად დიდია.

წარსულ წლის ოქტომბრის დამლევს გარდაიცვალა ცნობილი ნიკოლოზ ცხვედაძე, რომლის შრომა და გარჯილობა მოსწავლე ახალგაზრდობის სასარგებლოდ აუწერელია.

თბილისის ქართული გიმნაზიის შენობა უშთაერესად განსვენებულ ნიკოლოზის უნარით აშენდა. დიდი დანაკლისია მოსწავლე ახალგაზრდობისთვის ნიკოლოზ ცხვედაძე.

ჩვენში ვაჭრობა-მრეწველობა ნაკლებ არის განვითარებული. წარსულ წელს გარდაიცვალა ორი ადამიანი: დავით სარაჯიშვილი და ნიკოლოზ ლომბერიძე, რომელთაც გულს იმედი დავვისახეს, რომ არც ჩვენ ვართ უნუგემოდ დატოვებულნი. შათი მავალითი კარგი საბუთია იმისა, რომ ქართველთაც შეუძლი-

ანთ ამ დარგში პირველობა და თან ადამიანობის გამოხატვა პირველმა უანდერძა ქართველობას 300,000 მანეთი საეროვნო მუზეუმის ასაშენებლად და ქართველ ახალგაზრდების ასაზრდელად უმაღლესს სასწავლებლებში; მეორემ 66,000 მან. დაუტოვა ქართვ. წერა-კითხვის გამავრც. საზოგადოებას და ქართ. ისტ. ეტნოგრაფიულ საზოგადოებას.

ამგვარი უხვი შეწირულება იმის თავდებია, რომ ქართული საქმე ახლო მომავალში ფეხს აიდგამს.

წარსულ წლის მაისში იუბილეი გადაუხადეს ბავშვების საყვარელ მწერალ ქალს ეკატერინე გაბაშვილს, რომელიც მთელი 40 წელიწადი ქართველ მოზარდ თაობის გონებას აფაქიზებდა და ღიდებდაც მშვენიერ მოთხრობებს უწერდა.

ეს პატავისცემა მით უმეტეს აღსანიშნავია, რომ ქართველ ხალხის აზროვნების მომწიფებას ამტკიცებს: ჩვენც ვიცით ავ-კარგის გარჩევა, ჩვენც ვიცით თაყვანის-ცემა „ღირსებისა,“ ჩვენთვის მრავალ-გზით მოამაგისა!

სომხის ერთან ისტორიულად ვართ გადაბმულნი: მე-XI საუკუნიდან ბედმა ჩვენთან არგუნა ცხოვრება და ჩვენც მასპინძლის ალაში ღირსეულად გვკერია ხელში. გულ-წრფელი მეგობრობა საუკეთესო ნიშანია ორთავე ერის წინ-სვლისა.

წარსულ მაისის 21-ს სომეხთა ერმა 30 წლის ნაყოფიერი მოღვაწეობა აღნიშნა თავის საყვარელ მწერლის შირვან-ხადესი.

ქება-ღიდება ყველა მწერალს, თავის ერისთვის მათი ქრალსა და მოღვაწეს! ამით იგი მეზობელ ერსაც გულისხმაში ავდებს.

თუმცა უკრაინა (მალოროსია) ჩვენიდან შორს არის და

არა გესაზღვრავს, მიიწვევს და უკრაინელებს შარშანის წინააღმდეგობის მზადებას.

ეს საოცარი მზადება გამოწვეულია ერთგვარი ისტორიული პირობებით: როგორც საქართველოს მთელი ექვსი საუკუნე (XIII—XVIII საუკ.) ბუზივით ეხვეოდა გარს მტერი: ოსმალო, სპარსი, ლეკი და სხვა, ისე უკრაინას რამდენიმე საუკუნე მოსვენება არ ახსოვს. დიდი ხნის ტანჯვამ თითქმის წელში გატეხა გმირი ხალხი. ტარას შევჩენკო, რომლის გარდაცვალებიდან 50 წელიწადი შარშან იგლოვია უკრაინამ, ამ ხალხის სევდისა და თავისუფლების გამომბატველი იყო.

ღმერთმა უკრაინისთანა დაჩაგრულ ყველა ერს ნუ მოაკლავს ტარას შევჩენკოსთანა მოკირნახულენი და სევდის-მტკირთველნი!

შარშან ნოემბრის 8-ს რუსეთმა 200 წლის თავი მოიგონა დიდებულ მეცნიერის მიხ. ლომონოსოვის გარდაცვალებიდან.

ვისაც გული შურით არ ავისია, ის სიხარულით მიეგებება სხვა ერის გამოფხიზლებას.

ლომონოსოვის ხანა სწორედ გამოფხიზლებისა იყო რუსეთისათვის.

დროებითი მიძინება სრულებით არა ჰნიშნავს ერის სიკვდილს ან გაქრობას.

რუსეთის მაგალითი, როგორც ერისა, ქართველთაც იმედს უცხოველებს გამოფხიზლებისას და კულტურის გზაზე წინ-სვლისას.

შარშან თებერვალში მთელმა რუსეთმა იღდესასწაულა 50 წლის თავი ბატონ-ყმობის გადავარდნიდან (1861—1911).

წორმოდგენაც-კი შეუძლებელია, თუ რა აუტანელ მდგომარეობას განიცდიდა გლეხი მებატონისაგან.

სამართლიანობა შოთხობოვდა, რომ ერთი მეორისაგან დასაჯადი
ჩაგრული არა ყოფილიყო.

ჩვენში ბატონ-ყმობა სამი წლის შემდეგ გადავარდა, (1864 წ.) მაგრამ პირველი ნაბიჯი უკვე გადადგმული იყო და მეორეს აღარა დაუშლიდა-რა.

ამგვარი ტყბილი წუთის მოგონება დიდი ამბავია ტანჯულ გლეხობისთვის და გასაკვირველიც არ არის, რომ ისეთ ზარ-ზეიმით იდღესასწაულა თავის ცხოვრების განთიადი! ამ მხრივ 1911 წელი კარგი მთხრობელი იყო.

უბედურება ხშირად მტერსაც-კი აერთებს და რა გასაკვირველია, თუ წარსულ წლის დამდევს მომხდარი საშინელი მიწის ძვრა თურქესტანში თავზარ-დამცემი ამბავი ყოფილიყოს მთელ საქართველოსთვის. მიწის-ძვრა ჩვენშიაც არ არის იშვიათი, მაგრამ მზგავსი თურქესტანისა-კი არ გვახსოვს.

ვინც ახალ-ქალაქის მიწის ძვრას გაიხსენებს (1899 წ.), ის გაიგებს, თუ რა საშინელება დატრიალდა ქ. ვერნში (თურქესტანში), ან რამ გამოიწვია საერთო თანაგრძნობა.

მიწის ძვრაზე უარესი უბედურებაც ეწვევა ხოლმე კაცობრიობას. თუ მიწის ძვრა დრო-გამოშვებითია, კლექი მუდამ ადამიანს არ შორდება, თუ ერთი გადაეკიდა.

შარშან აპრილის 20-ს თეთრი ყვავილის დღესასწაული გაიმართა მთელ რუსეთში და ჩვენშიაც. მთელი საზოგადოება ფეხზე დადგა, რათა როგორმე შეასუსტოს საშინელი სენი.

აბასთუმანში საივადმყოფო შენდება; ხალხში ავრცელდებენ აზრს კლექის წინააღმდეგ ზომების მისაღებად.

ვინატროთ, რომ ეს საშინელი სენი კაცობრიობას ასცილებოდეს.

წარსულ შემოდგომას დიდი მწუხარება ეწვია სამხრეთის მოსავლეთ რუსეთის 20 გუბერნიას—შიშნობა.

პურის მოსავალი უმთავრესი წყაროა გლეხის არსებობისა. ერთი მდარე მოსავალი საგონებელში აგდებს მთელ რუსეთს.

მთელი რუსეთი ალაპარაკდა და შველას აწვდის დამშეულთ.

ნეტავ 1912 წელი მაინც აღნაზღაურებდეს დანაკლისს დამშეულ რუსეთს და გაკირვების კრემლებს მოსწმენდდეს უპუროდ დარჩენილ გლეხის ბავშვებს!

ჰაერში ფრენა მეტად განვითარდა 1911 წელს. თუ 1910 წ. მფრინავი ტაბუტო 584 ვერსის სიშორეზე გაფრინდა, 1911 წელს მფრინავი ფურნი 722 ვერსის მანძილს გასცილდა.

სიმაღლის მხრივაც განვითარება ეტყობა: 1910 წ. 3,100 ადლზე აფრინდნენ, 1911 წ. 3910—ადლზე.

სიჩქარეც საგრძნობლად მოუმატეს: 1910 წ. 120—ვერსს გადიოდნენ საათში, 1911 წ. უკვე 150 ვერსს აცილებენ.

რაკი სიშორე, სიჩქარე და სიმაღლე ამგვარია, უნდა იმედი ვიქონიოთ მსხვერპლი შემცირდება და ადამიანისაგან ჰაერის სრული დამორჩილება მალე დამთავრდება.

თუმც, როგორც დაეინახეთ, წარსულ წელს ბევრი სასიხარულო არა მოუტანია—რა სამწუხაროსთან შედარებით, მაინც გული იმედით იფონება, რომ 1912 წელიწადი შვებას მოგვიტანს და სიხარულსა!

ამ იმედით გილოცავთ, მკითხველებო, ახალწელიწადს!

ივ. კარბელაშვილი

ნარკვი

ახალი ისტორიული საბუთი იესო-ქრისტეს
ჯვარ-ცმისა.

მას წინაღ დიდმნიშვნელოვანი საბუთი აღმოაჩინეს, იესო ქრისტეს ჯვარცმის შესახები. კაზერტას (იტალიაში) ეკლესიაში იპოვნეს ფიცარზე წარწერა, რომელსაც დიდი მნიშვნელობა აქვს მთელ საქრისტეანოსთვის, წარწერა ძველ ებრაულ ენაზეა და მისი შინაარსი შეიცავს პონტოელ პილატეს განაჩენს.

ფრანგულ „ბელოვენებათა საზოგადოების“ კომისიას გადაუთარგმნია ეს წარწერა, რომელიც ამ სიტყვებით იწყება: ქვემო გალილეის კეისარის მოადგილის, პონტოელი პილატის, განაჩენი, რომლითაც მიესაჯების იესო ნაზარეველს სიკვდილით დასჯა.

კეისარ ტიბერიუსის მმართველობის მეჩვიდმეტე წელიწადს, მარტის 25-სა დღესა, წმიდა ქალაქს იერუსალიმში, ანანასა და კაიაფას მღვდელთ-მთავრობის დროს, პონტოელმა პილატემ, ქვემო გალილეიში კეისარის მოადგილემ, მიუსაჯა ჯვარ-ცმით სიკვდილი იესო ნაზარეველს ორ ავაზაკთან ერთად; ხალხმა სარწმუნო საბუთები წარმოადგინა მისი დანაშაულის დასამტკიცებლად. ცნობილია, რომ 1) — იესო — მაცდურია;

2) იესო ამბოხების მთესველია; 3) იესო—^{ქართული}კანონების ^{ქართული}წარმომადგენელია; 4) იესო—თავს ძედ ღვთისად აღიარებს; 5) იესო—თავს ისრაელთა მეფეს უწოდებს; 6) იესო—იერუსალიმის ტაძარში შევიდა და თან შეიყოლა ბრბო, რომელსაც ხელთ ბზის შტოები ეპყრა. ზემორე ჩამოთვლილი ბრალუებანი და მტკიცებულია და ამისათვის უბრძანებ პირველ ცენტურიონს კვირილი კორნელის სისრულეში მოიყვანოს სიკვდილით დასჯის განაჩენი. ამისთანავე უბრძანებ ყველა ქვეშევრდომს:—მდიდარია თუ ღარიბი, ხელი არ შეუშალონ მთავრობის კაცებს, რათა განაჩენი სისრულეში მოიყვანონ. განაჩენზე შემდეგ მოწმეებს უწერიათ ხელი: 1) დანიელ რობანი, ფარისეველი; 2) იოანე ზარაბადელი; 3) რაფიელ რობანი; 4) კაპერი, მწიგნობარი.

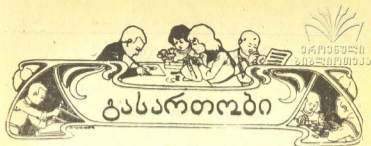
იესოს ქალაქიდან გამოიყვანენ სერენის კარებით.

წარწერის მახლობლად შემდეგი შენიშვნაა: განაჩენის პირი ეგზავნება ისრაელთა ყველა საგვარეულოს.

წითელ-კანიანის ქანდაკება ამერიკაში.

ამ წლის 1 ივლისს, სამის წლის მუშაობის შემდეგ, დაამთავრეს უშველებელი ქანდაკება. ამართულია მაღალ გორაზე, ილინოისის ახალ შტატში, მდინარე ორინოკოს ნაპირად და წარმოადგენს წითელ-კანიანთა მხედართ-მთავარს. ამერიკელი, რომელიც აქამდისინ ასე გულ-გრილად უყურებდა წითელ-კანიანთა გაწყვეტას, სინიდისის ქენჯნას უნდა ჰგროძობდეს ყოველთვის ამ ქანდაკების დანახვაზე. ქანდაკება შორს მოსჩანს, 84 ფუტი სიმაღლე აქვს წარმოადგენს საკბების და ფუქსების გვარეულობათა მხედართ-მთავარს ბლაკბაკს, რომელიც სცხოვრობდა 1812 წელს. მან პირველმა შეიგნო მთელი საშანელება თეთრ-კანიანების ამერიკაში შესევისა და მუდამ მამაცურ წინააღმდეგობას უწევდა.

შ ა რ ა ლ ა.

ქ. აბაშისპირელისა.

ან ბატონია, ხან მონა,
გამზდარა საძებარადა,
არ გაჩერდება ერთ ადგილს, —
დალოლაფს მთა და ბუარადა;
ზოგს ურჩევნია სიკოხლეს,
ზოგს-კი არ უღირს არადა,
ვერცკი შეამჩნევთ, რომ ნაბოთ
მტვერში გდებული შარადა. (გზაზე)

კაცის გარდა თაყვანს არ სცემს
სხვა ცხოველი, ან სხვა არსი,
დღე-მუდამ ეამს ლოკულობენ
მის ხატებზე დასთა-დასი;
ძველად არვინ აფასებდა,
სიკოცხლეა დღეს მის ფასი;
ბევრი მსხვერპლი შეიწირა,
მისთვის იბრძვის სხვა ათასი.

გეოგრაფიული ამოცანა

(წარმოდგენილია დ. კარბუღაშვილის მიერ.)

ავილოთ შემდეგი სიტყვები:

1. სოფელი გორთან — 6 ასოსგან
2. სამაზრო ქალაქი ქართლში — 8 ასოსგან
3. სოფელი გორის მაზრაში — 5 ასოსგან
4. სოფელი თელავის მაზრაში — 6 ასოსგან
5. ძველი სოფელი სიღნაღის მაზრაში — 9 ასოსგან
6. ქალაქი კასპიის ზღვის ნაპირას — 9 ასოსგან
7. სოფელი თელავის მაზრაში — 7 ასოსგან.

ამ სიტყვების პირველ ასოებისგან შეადგინეთ ძველი სოფელი, სადაც ცხრათა შმათა ზერხეულიძეთა თავი დასდეს საშობლოსათვის, თათრებთან ბრძოლაში?

მგელი, თხა და თივა.

(ხალხური).

კაცმა წყალს გაღმა უნდა გაიყვანოს მგელი, თხა და თივა, მაგრამ ისეთი პატარა ნაფი აქვს, რომ შიგ ყოველ გასვლაზე მხოლოდ თვითონ და კიდევ ერთ-ერთი რომელსამე ამათგანის ჩასმა შეიძლება.

როგორ მოახერხებს ამათ გადაყვანას ისე, რომ მარტო მგელი არ დარჩეს თხასთან და თხა თივასთან, თორემ შესქამენ: მგელი თხას და თხა თივას. გასვლა-გამოსვლა ნაფით კაცს შეუძლიან რამდენჯერაც სურს.

რედაქტორი ნინო ნაკაშიძე. გამომც. თ. პ. ი. თუმანიშვილი

შინაარსი

1191 წლის შუბნალ „ნაკადულისა“

ლ ე ქ ს ე ბ ი :

6. ჩიკვაძე

ობოლი. . . . . იხ. № 1

ლადო გეგეჭკორი

მამლის ჩივილი . . . . . № 1

გაზაფხული.. . . . . № 3

ალ. შანშიაშვილი

ზამთარი . . . . . № 2

ნაწყვეტი (შევჩენკოდან) . . . . . № 3

გაზაფხული. . . . . № 4

შემოდგომა . . . . . № 10

3. დვანელი

ახალი წელი. . . . . № 2

ბ ა ჩ ა ნ ა

შემოდგომის ია. . . . . № 3

დ. თურდოსპირელი

ორი დრო . . . . . № 2

გ. ქუჩიშვილი

ანდერძი (შევჩენკოდან). . . . . № 3

მოდის . . . . . № 4

მთესველს . . . . . № 5

მთის წყარო . . . . . № 6

ია . . . . . № 8

სურათი . . . . . № 9

ტყის ოხვრა . . . . . № 10

დ. ელიოზიშვილი

გაზაფხული . . . . . № 4

ბაბილინა

დილა		
	კ. აბაშისპირელი	
შხეს ეტრფოდე		№ 5
შთის ლოცვა		№ 7
შე წყარო ვარ		№ 11

ვაჟა-ფშაველა

გაზაფხული		№ 6
ყანა		№ 8

ვ. გორგაძე

ია (ლეჰსი პროზად)		№ 7
-----------------------------	--	-----

ს. ა—ძე

ყმაწვილის ნატვრა		№ 9
----------------------------	--	-----

ი. გრიშაშვილი.

იშვა ქრისტე		№ 12
-----------------------	--	------

ქ ო თ ხ რ ო ბ ე ბ ი:

ვაჟა-ფშაველა

კურდღელი (მონადირის ნაამბობი).		№ 1
ტყის კომედია		№ 3
გუგული		№ 4
ბერიძე გაუტყებელი (საშობაო მოხრობა)		№ 12

ნინო ნაკაშიძე

ქრისტეფორეს პირობა.		№ 1
-----------------------------	--	-----

ვინ-ზენი

ბარათი (თარგმანი)		№ 1
-----------------------------	--	-----

ალ. მიქაბერიძე

ოთხი წმიდა მეფე (თარგმანი)		№ 1
--------------------------------------	--	-----

" " " " "		№ 2
---------------------	--	-----

მკითხავი (თარგმანი)		№ 10
-------------------------------	--	------

ელო შანშიაშვილი

დიდების მაძიებელი (თარგმანი)		№ 1
--	--	-----

ზ ა ნ ტ ი

სიბრძნე სოლომონისა (რუსულით გადმოკეთებ).	იხ. № 1
ირ. ევდოშვილი	
უბედური „ქორბუდა“.	„ № 2
კალოზე, ბატონო მასწავლებელო.	„ № 7
მარიამ დემურია.	
მეფისე (თარგმანი)	„ № 2
„ „	„ № 3
გ. ქუჩიშვილი	
საცოდავი.	„ № 2
მთის წყარო	„ № 4
მ. კლიშიაშვილი	
დედის შურის ძიება (თარგმანი).	„ № 3
ციცინათელა	„ № 8
კაკი პაპავა.	
მესამე (თარგმანი)	„ № 4
ეკ. ასათიანი	
საუკეთესო საჩუქარი (თარგმანი)	„ № 4
ეკატერინე გაბაშვილი	
ერთი ეპიზოდი ჩემის ცხოვრებისა (მოგონება).	„ № 5
შ. ქართველიშვილი	
პირველი ნაბიჯი.	„ № 5
შირვანზადე	
ცეცხლი ნავთის ქარხანაში (თარგმანი ყ. კ—ისა).	„ № 5
„ „ „ „ „ „	„ № 6
ვ. მალაქიაშვილი	
პატარა ამბავი	„ № 6
„ „ „ „ „ „	„ № 7
ნაკადულოთან	„ № 9

დ. თურდოსპირელი		
გაკვეთილის გამოტოვება		№ 6
შემოდგომა		№ 11
ხუცისშვილი		
სოკოზედ		№ 6
დ. ავალიანი		
ორი მხატვარი (თარგმანი)		№ 6
„ „ „		№ 7
„ „ „		№ 8
„ „ „		№ 9
„ „ „		№ 10
„ „ „		№ 11
„ „ „		№ 12
ელ. ანტონოვსკისა		
ბედის წერა (თარგმანი)		№ 7
საუკეთესო განძი (თარგმანი)		№ 8
ვახტანგ ერისთავი		
მთვარის სონატა ბეთხოვენისა (თარგმანი)		№ 7
თეო კანდელაკი		
ბავშვის მსხვერპლი (თარგმანი)		№ 7
მოწყალე არწივი (ლეგენდა—გადმოკეთებული)		№ 11
X		
ერთი მანის სურათი (თარგმანი)		№ 8
ხერგო კლდიაშვილი		
დასჯილი ღვთაება (თარგმანი)		№ 9
დ. ვედრებისელი		
ოცდაოთხი		№ 10
მგზავრი		№ 12
დემნა მროველი		
ზურაბის თარი		№ 10
„ „		№ 11

გეაზე . . . . . ს. დადიანი . . . . . № 11

ვ. თამროშვილი

ზღვის შვილი . . . . . № 11

განდევილი

ეგვიპტეში გაქცევა (ლეგენდა სელმა ლაგერლე-
ფისა), (თარგმანი). . . . . № 12

მ თ გ ზ ა უ რ თ ბ ა :

ი. ყიფშიძე

ქანეთი და ქანები . . . . . № 8

ლაზური ზღაპრები. . . . . № 9

" " . . . . . № 10

ზ დ ა მ რ ე ბ ი :

ნ. აზიანი

კრუ-პენტელა ვანო . . . . . № 3

ი ტ ა

თეთრი სამოსელი (თარგმანი) . . . . . № 4

" " (დასასრული) . . . . . № 5

ი გ ა ვ - ა რ ა კ ე ბ ი :

ნოშრევან მერკვილაძე

ირემი და ბაყაყი . . . . . № 1

ალ. მირიანაშვილი

მდინარე და ხიდი . . . . . № 2

ძუნწი, მდიდარი და დალაქი . . . . . № 4

მონადირე და ხოხობი. . . . . № 5

ლოთი. . . . . № 6

სამკეცხიერო წერილები:

შალვა ტატიშვილი

ზოგი რამ წარსული წლის ცხოვრებისა . . . . . № 1

იაკობ გოგებაშვილი		
ბატონ-ყმობა რუსეთსა და საქართველოში.		№ 2
ნ. ლომაური		
ქიშია (თარგმანი პოლ-ბერიდან)		№ 2
" " " "		№ 3
" " " "		№ 4
" " " "		№ 5
" " " "		№ 6
" " " (დასასრული).		№ 7.
ნინო ვაჩნაძე		
წვიმა.—ზომიერი, კოკისპირული და წყალდიდობა.		№ 2
ოლღა ქრელაშვილისა		
მონად ნამყოფი ბრძენი (თარგმანი)		№ 2
ივლიტა ნაკაშიძე		
ჩაის მცენარე		№ 3
ა კალატოზიშვილი		
მიწის ძვრა თურქესტანში		№ 4
აპ. წ — ძე		
ყვავილის დღესასწაული		№ 5
ნ. წუწუნავა		
ზღვის სიმდიდრე (თარგმანი)		№ 6
" " " "		№ 7
" " " "		№ 8
" " " (დასასრული)		№ 9
დ. ჯანაშვილი		
უმავთულო ტელეგრაფი (თარგმანი)		№ 9
" " (შემდეგი)		№ 10
" " " "		№ 11
" " (დასასრული)		№ 12
ისტორიული წერილები:		
ალ. მიქაბერიძე		
ტროადის ომი		№ 8

საქართველოს
 ეროვნული
 ბიბლიოთეკა
 № 10
 № 12

"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"
"	"	(შემდეგი)	"	"	" № 12

კამიხენილ ადამიანთა ცხოვრება

ვ. გ—ა

კოტე მესხის იუბილეი	"	№ 1
იაკობ გოგებაშვილი		
ტარას შევჩენკო, ...	"	№ 3
დიდი მოამაგის გარდაცვალება	"	№ 7
ა. ხახანაშვილი		
ვახტანგ ორბელიანი	"	№ 4
ალ. მირიანაშვილი		
ეკატერინე გაბაშვილი	"	№ 5
ჟ. კ—ი		
შირვანზადე (ალექსანდრე მოვსესიანი)	"	№ 5
ნ. კიკალაშვილი		
მ. ვ. ლომონოსოვი.	"	№ 12

ნ ე კ რ ო ლ ო გ ი:

ივ. კარბელიშვილი

დეკანოზი დავით ლამბაშიძე	"	№ 1
აპ. წულაძე		
მარიამ დემურის გარდაცვალების წლის თავი	"	№ 1
ნინო ნაკაშიძე		
გრიგოლ ტატიშვილი	"	№ 9
ნინო ივანეს ასული ქიქოძე	"	№ 12
ა. უიფშიძე		
მიქელ თამარაშვილი	"	№ 10
ალ. მიქაბერიძე		
ნიკოლოზ ცხვედაძე	"	№ 11
ილია ნაკაშიძე		
ლევ ტოლსტოის ხსოვნას	"	№ 11

მ უ ს ი კ ა

კარგ მასპინძელს დავესტუმრე ზაქარია ფალია-
შვილი

იხ. № 1.

ნარევი და გასართობი:

დ. კარბელაშვილი.

რებუსი	„ № 1
რებუსი	„ № 4
რებუსი	„ № 6
რებუსი	„ № 8

დ. ნახუცრიშვილი

ანდაზები	„ № 2
--------------------	-------

კ. დარაშვილი

რებუსული ამოცანა ზმნა	„ № 2
„	„ № 2
თუში და ვაჭარი	„ № 7
შარადა	„ № 10
რებუსი	„ № 10

ლადო გეგეჭკორი

აკროსტიხი	„ № 12
---------------------	--------

ნ. ნ—ძე

ნარევი	„ № 7
ნარევი	„ № 8

ანდ. ბაქრაძე

რებუსი	„ № 2
რებუსი	„ № 12

გ. უანჩაველი

რებუსი	„ № 3
------------------	-------

თ. კანდელაკი

ანდაზებით თამაშობა	„ № 7
ანდაზები	„ № 8
გამოცანა	„ № 12

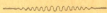
„ნაკადული“-ს რედაქციაში

თარგმანული
გაზეთების

და

წერა-კითხვის სასოგადოების წიგნის ძაღაზიაში იუიღება
შემდეგი წიგნები:

- 1) ზღაპრები ვილჰელმ და იაკობ გრიმისა.—ფასი . . 30 კ.
- 2) ტომის თავგადასავალი,—თხზ. მარკ ტვენისა, ფასი . 50 კ.
- 3) რას გვიამბობს ოთახი,—თხზ. ავენარიუსისა, ფასი . 20 კ.
- 4) დასურათებული ასაწყობი ანბანი,—ფასი . . . 1 მ.—კ.
- 5) სკრუჯი და მარლეი,—საშობაო მოთხრობა, ჩარლზ
დიკენსისა, თარგმანი ნინო ნაკაშიძისა, ფასი . 25 კ.
- 6) დასურათებული საყმაწვილო მოთხრობები ჰ. კ. ან-
დერსენისა, ერ. სეტ. ტომპსონისა, გ. ინსაინისა
და რ. კიპლინგისა, ფასი . . . . . 30 კ.
- 7) ბავშვობა და სიყრმე,—მოთხრობა ლევ. ტოლსტო-
ისა, თარგმ. ნინო ნაკაშიძისა, ფასი . . . . . 60 კ.
- 8) ორი მხატვარი,—თარგმანი დ. ავალიანისა, ფასი . 15 კ.
- 9) სამშობლო ბუნების სარკე, დასურათებული საყმა-
წვილო მოთხრობები,—ივანე ელიაშვილისა, ფასი . 30 კ.
- 10) ამხ. „ცისკრის“ გამოცემა,—ლევ ტოლსტოის მო-
თხრობები, ფასი . . . . . 5 კ.
- 11) შობა, მოთხრობა გურიის ცხოვრებიდან,—ნინო ნა-
კაშიძისა, ფასი . . . . . 5 კ.
- 12) ახალგაზრდა მეფის სიზმარი და დევი—ეგოისტი,
ორი მოთხრობა ოსკარ უაილდისა, თარგმ. ივ.
მაჭავარიანისა, ფასი . . . . . 5 კ.

1912 წ. მიიღება ხელის მოწერა

ქართული

დასურბათებულ საემაწვილო ჟურნალს

„ნაკადულ“-ზე

◆ წელიწადი მარვა ◆

ჟურნალი გამოვა ჩვეულებრივი პროგრამით, საგანგებოდ არ-
ჩეულ სარედაქციო კომისიის ხელმძღვანელობით; მონაწილე-
ობას ღებულობენ ჩვენი ცნობილი მწერლები და პედაგოგები.

წლიურად ხელის მომწერლებს მიეცემათ:

24 წიგნი „ნაკადულისა“ მცირე წლოვანთათვის. **12** წიგნი „ნაკადულისა“
მოზრდილთათვის.

საჩუქრად მიეცემათ წლიურ ხელის მომწერლებს

◆ დასურბათებულნი 120-ზე მეტი ორიგინალური იგავ-
არაკი ალ. მირიანაშვილისა. ◆

ფასი ჟურნალისა: წლიურად ორივე გამოცემა—5 მ. ნა-
ხვეარ წლით—3 მან., ცალკე-ცალკე მცირე წლოვანთათვის
24 წიგნი—3 მან., მოზრდილთათვის 12 წიგნი—3 მან.
ფულის შემოტანა შეიძლება ნაწილ-ნაწილადაც.

ჟურნალი „ნაკადული“ მცირე წლოვან და მოზრდილ.
1910 წ. ნება დართულია კავკასიის ოლქის სამოხსენებლო
მზრუნველისაგან ქართულ სკოლებში სახმარებლად.

ხელის მოწერა შეიძლება ტფილისში—„ნაკადულის“ რედაქცია-
ში, ზუბადაშვილის სახ., გოლოვან. შრ. № 8. Редакция „На-
кадули“, Головинский пр., № 8, და წერა-კათხვის საზოგადოე-
ბის წიგნის მდარაში, სასახლის ქუჩა. ქუთაისში—ისიდორე კვაცა-
რიძესთან, თ. მთავრამიშვილთან და მარამ ვუხნიშვილთან. სამტრედია-
ში—ივანე გლადკოვთან. ფოთში—თეოფილე კანდელაკთან. ბათომ
ში—კნ. სოფიო ნაკაშიძესთან და ტროფიმ ინასარიძესთან. დ. ხონ-
ში—კატერინე ვასილას ასულ ბახტაძესთან. ოზურგეთში და ლან-
ჩხუთში—დეო იმნაძესთან. თელავში—ვახო შატაშვილთან. ახალ-
ციხეში—კოსტანტინე გვარამაძესთან. ბაქოში—ვასილ ანგუელიან-
თან და ივანე კლავაშვილთან. გორში—ნიხო დომაურთან და ქეთევან
ჯავახიშვილთან. სოხუმში—კნ. მარამ ანჩაბაძესთან. კიათურა-
ში—ივანე გომელაურთან. ვანჯაში—ბ. ამბოქაძესთან. ერევან-
ში—კ. თაძარაძესთან. სიღნაღში—ნ. ახმეტელაშვილთან.

რედაქტორი ნინო ნაკაშიძე.

გამომცემელი თავ. პავლე იოსების-ძე თუმანიშვილი.